

קונטרס

הערות בעניני חג הפסח

עיונים והערות בדיני פסח וספיה"ע

שאלות לחידודי בענינים שונים

נתחבר בעזרת החונן לאדם דעת

ע"י נחום בן לאאמו"ר הגאון ר' נפתלי נבנצאל זצ"ל

בני ברק

ניסן תשפ"ד

נר זכרון

לנשמת מו"ח, עבד ד' בכל הליכותיו, והעמיד תלמידים רבות

בשנים, בעבודת ד' ויראתו המשגיה

הגה"צ רבי משה אהרן ב"ר שמואל ניסן ברוורמן זצלה"ה

נלב"ע ביום שב"ת לס' אם בחוקותי תלכו כ"ב אייר תש"פ

ת.נ.צ.ב.ה

הכתובת:

נבנצאל

רחוב בן יעקב 14 בני ברק

טל: 03-5742807

תוכן הענינים

תענית בבורים

- העושים סיום בערב פסח אם צריכים לאכול כזית דוקא..... א
בגדר החיוב התענית לאב שמתענה תחת בנו הבכור קטן..... א
בקושי הרע"א אמאי אין פדיון הבן בבכור מן האב..... ב

בעניני איסור חמץ ובדיקה וביעור חמץ

- חמש שיטות בגדר 'תשביתו' אליבא דרבנן..... ג
אם מחויב להפקיר דירתו כדי שלא יעבור בב"י..... ג
חמץ שנתבטל ברוב מצה ואח"כ נתוסף לו חמץ יותר מן המצה..... ד
חזקה במדבקות 'מכור לגוי' שהוסרו..... ד
משכחת לה חמץ שצריך לשורפו [אחר זמן איסורו] וסגי שישרפנו עד שלא יהיה ראוי לאכילה..ה
משכחת לה שכשעבר פסח חייב עשר מליון מלקות [לחד מ"ד]..... ו
מי שנמצא במקום שפסח והחמץ נמצא במקום שלא פסח, אם צריך לשורפו..... ז
מי שיש לו בביתו חמץ בעין ולא יכול לכסותו, אם מותר לדור בבית..... ז
מי שלא יכול לבדוק חמץ, אם מותר לו לדור בבית..... ח
הפריש מעשר ראשון ולא נתן ללוי אם עובר בב"י לדעת השאג"א..... ט
מי שנאבד לו מזוודה עם חמץ בחו"ל ומודיעים לו בפסח שמצאו..... ט
בהא דיכולים לשרוף חמץ של נכרי שקיבל עליו אחריות, שי' האחרו' ונפ"מ לדינא ביניהםי
מצות 'תשביתו' אי צריכה כונה..... יא
אם האיסור של 'חמץ שעבר עליו הפסח' חל רק כשיצא פסח..... יא
חמץ של בן חו"ל שנתערב עם חמץ של בן א"י..... יב
אם מותר לעשות חצי מצוה בלא ברכה..... יד
אם יש אופן שיוכל למכור לגוי אחר זמן איסורו..... יד
מי שמוכר איסו"ה מתי עובר, כשקוצץ כסף או כשמקבל..... יד
מי שאצלו יו"ט שני ומוכר חמץ למי שאצלו לא יו"ט שני וכן להיפוך..... טו
מי שאוכל כזית חמץ בפסח כמה איסורים עובר..... טו

טז.....האוכל חמץ כמה איסורים עובר.....

טז.....מחלוקת התבואות שור והגר"ז במכירת חמץ.....

יז.....ההיתר לשרוף חמץ של גוי לדעת החזו"א.....

יז.....בהא דשתי חלות היו מונחים וידעו מזה מתי הזמן.....

יח.....בעושה מעשה באיסור"ה לפני שנהיה איסור"ה אם מקרי מעשה.....

יט.....חמץ ופירורין של קטן.....

יט.....הזוכה באיסור"ה אם מקרי הנאה.....

כ.....בש"י רש"י בחולין דף ד ע"ב.....

כ.....אמאי לא מקפידים לשרוף חמץ בחצרו.....

כא.....מי שאביו ביטל חמץ ומת לפני חצות.....

כא.....בהא דכתב הרמ"א שלא יבטלו החמץ ששורפים.....

כא.....שותף שמשתמש האם זה שלו לגמרי על הזמן הזה או רק קנין פירות.....

כג.....בדיני מצוות ליל פסח.....

כג.....קטן שיגדל בליל פסח.....

כג.....בענין שלכם במצות.....

כד.....כשיבא משיח לפני פסח אם נוכל לאכול מצות שאפינו קודם.....

כד.....קטן שאוכל מקרבן פסח אם יכול לאכול יותר מכזית.....

כה.....אמאי לא מברכים על מצות ארבע כוסות.....

כה.....בהא דמברכים על כל כוס.....

כה.....בהא דמברכים על כל כוס.....

כו.....אם אחד יכול לאכול מצה של השני בלא רשותו מדין ניהא ליה לאיניש.....

כו.....חצי יהודי וחצי גוי אי מותר לאכול מקרבן פסח.....

כז.....כשאחד מספר ביציאת מצרים היאך יוצאים השומעים בדין הסיפור.....

כז.....אשה שאכלה מצה וחשבה שזה כמו סוכות שנשים לא חיבות.....

כח.....אם לחברו אין מצה כלל, אי צריך להפסיד את הכזית אפיקומן בשביל חברו.....

כט.....אם צריך להפסיד בשביל חברו הידור מצוה.....

ל.....משכחת לה מצה שאינה מצה רק מדרבנן.....

כשאוכל מצה יותר מכזית בכדי אכילת פרס האם בהכל מקיים מצוה.....ל
 משכחת לה שיאכלו כזית מצה ולא יצטרכו נט"י ולא ברהמ"ז.....לא
 מי שבולע חצי מצה ומקיא וחוזר ובלעה.....לא
 כשאוכלים בחוה"מ מצה האם גם צריכים למהר כמו בליל הסדר.....לא
 אחד שמקיים מצוה בדיעבד אם שייך שיקיים שובלכתחילה.....לב
 בענין אומן קונה בשבח כלי.....לב
 בהא דכתב הרמ"א לסדר הקערה כדי שהמצה לא תהיה לפניו.....לד
 מי שעשו הקידוש מבעוד יום.....לד
 מי שברך על המצה וחשב שאכל שיעור.....לד
 מצה שבלוע בה טעם חמץ, אם לא מקרי מצה.....לה
 בשי' ר' יהודא חסיד דאפשר לאכול מצה מבעוד יום.....לה
 מי ששתה שני כוסות הראשונים בלי הסיבה.....לה
 במאי דאומרים וי"ו החיבור בקדש 'ורחץ'.....לו
 הנשבע שלא לאכול מצה.....לו
 בדיני יו"ט ראשון ושביעי ש"פ.....לז
 כשחל יו"ט במוצאי שבת אם שייך קבלת יו"ט.....לז
 בהא דהתיר המג"א לאכול חמץ לפני הבדלה.....לז
 מי שעשה קידוש בשבת שחל ביו"ט ושכח שהיום שבת.....לז
 שבת אחר היו"ט, אי צריך הבדלה על היו"ט במוצאי שבת.....לח
 אמר שהחינו בקידוש שביעי של פסח.....לט

ספירת העומר

אמירת 'הנני מוכן' בספירת העומר.....מ
 אחד ששכח לספור יום אחד וקטן הוציא ואחד שהיה קטן שהגדיל הוציא.....מ
 במחלוקת המ"ב והבן איש חי.....מא
 הברכה חלק מהספירה.....מא
 אם יש דין בספירת העומר קודם חצות.....מא

באומדנא שאם היה יודע היה מתכוין לא לצאת.....מב

בחידושו הנורא של בעל שואל ומשיב.....מב

שלוש שיטות בביאור הא דאם שכח לספור יום אחד סופר [בלא ברכה].....מג

מי שמחסר יום אחד אמאי לא עובר בבל תגרע.....מג

נשים או קטנים ששכחו לספור יום אחד אם סופרים מחר בברכה.....מד

מי שקיבל שבת ורוצה לספור של יום האתמול.....מה

בטעם המטה משה דלא מברכים שהחינו בספירת העומר.....מו

בירך, ונזכר אחרי ברכתו ששכח הספירה של אתמול.....מז

מי שאמר את היום בבין השמשות.....מז

בהא דאם לא ספר בלילה סופר ביום.....מח

שאלות לעיוני וחידודא בענינים שונים

שאלות לעיוני וחידודא בענינים שונים.....מט

תשובות על שאלות הנ"ל.....נב

פתיחה

יחודו של חג הפסח זה שמעיקרא היינו עבדי פרעה ועכשיו נעשינו עבדי הקב"ה.

מעשה שהיה בישיבת מיר שגלתה לשנחאי, וכידוע ששם החום היה בלתי נסבל. ובכל זאת למדו בהתמדה גדולה והיו מנגבים בכל סדר כמה מגבות את הזעה.

וביום אחד היה חום שלא שייך כלל לצאת מהחדר. ואף את החולצות לא היה שייך ללבוש. וכל הבחורים נשארו בחדרים.

ואחד מן הבחורים החליט לראות מי יושב בבית המדרש. והלך לראות וראה את מרן ר' יחזקאל לונשטיין יושב עם מעיל וכובע ומתנדנד על הסטנדר בהתמדה גדולה כמו כל יום. ונגש הבחור ושאל אותו היאך אפשר כזאת. ואמר "יציאת מצרים". ושאל אותו הבחור עוד הפעם וענה לו כמה פעמים "יציאת מצרים". וביאר דבריו שהרי במצרים עבדו כל יום עבודת פרך, ומה היה אם במצרים היה חום כמו עכשיו, וכי פרעה היה פוטר אותנו מעבודה, הרי ודאי שלא. והרי ע"מ כן הוציאנו הקב"ה ממצרים שבמקום להיות עבדים לפרעה נהיה עבדי ה'. וא"כ כמו שאצל פרעה היינו עובדים בכל מצב הרי גם להקב"ה אנו חייבים עבדות בכל מצב, ואדרבה עלינו להודות להקב"ה שבחום זה איננו צריכים לעבוד לפרעה אלא לעבוד אותו, ע"כ כפי ששמעתי.

וכעין זה אנחנו רואים שפועלי בנין עובדים בכל ההתלהבות אף ששמש יוקדת עליהם, כי הם עבדים. אבל אנחנו אמנם לומדים כל היום ומתפללים אבל זה הכל מלומדה וזה לא בא מכח עבדות, שהרי כשנכבה המזגן כבר לא יכולים ללמוד כמו שצריך, והאמת היא שאנחנו גם **עבדי** הקב"ה, והמושג של עבדות זה לא לעשות רק כשהכל קל אלא גם בקשיים..

ומעשה היה ביוהכ"פ אצל מרן החזו"א שהתפללו בכוותיקין. ובשעה שתיים עשרה גמרו מוסף. והיו שם שלשה תלמידים ר' חיים גריינמן, הרב אברמס ורבי מרדכי שולמן. ושאלו מרבנו מה לקבל ע"ע ביוהכ"פ, והלך החזו"א לארון והביא גמ' מנחות והתחיל ללמוד אתם עם כל ההתלהבות כמו ביום רגיל מבלי להתחשב שקמו בארבע לפנות בקר ושלא אכלו כלום ועד עכשיו התפללו, וכך למדו שלש שעות בלא הפסק עם כל הברען, ואמר החזו"א זה מה שצריכים לקבל על עצמינו ללמוד אף שזה קשה. והן הן הדברים שכתבנו, מעיקרא עבדי פרעה ועכשיו עבדי הקב"ה.

והנה עומדים אנו עתה בתוך השנה להלקח אדונינו מעל ראשינו, מורינו ורבינו, רבן

של ישראל וראש ישיבת פוניבז' מרן רבי ירחמיאל גרשון בן רבי צבי יהודה אדלשטיין זצלה"ה אשר העמיד תלמידים לאלפים, אשר כל מכיריו ראו בו כל השנים את הדמות והסמל, לעבד ד' אשר מלך על רצונות ומשיכות העולם.

וא' הדברים שנתייחד בהם היה זה העניין של שעבוד מוחלט לד' ולתורתו, בפשטות, ובהחלטיות, בקביעות חזקה וגמורה, בלימוד התורה בעיון תפילה ובכל חלקי העבודה, ותמיד עורר לזה, שלא לבטל מלימוד התורה שלא במקום הצורך, ואף חיזק זמנים שהיו מועדים לרפיון כליל פורים ושבת חנוכה.

ועורר בכל מקום שאפשר לעניין לימוד המוסר שבזה מסיר האדם מעל עצמו כל שאר עבדויות ושעבודים להבלי העולם ומחזק עצמו להיות עבד ד'.

וכפי שכבר נודע ונדברו בזה הספדנים שזכה לבחינה של אדם כי ימות באוהל, שעד שעת יציאת נשמתו ממש היתה נפשו כרוכה בתורה, בעמלה בעיונה ובהרבצתה.

ובודאי לעת כזאת אשר סגולה היא לקחת מדרכיו כמובא בספרים שבזמן הסתלקות הצדיק אפשר לזכות במעלותיו, ודאי יש לנו לקחת מזה אפילו מעט מזעיר להסיר מעלינו עול היצר, ההפרעות ולהגבלות שהעוה"ז מגביל ומפריע, אלא להעמיד את עצמינו בכל עת כעבדי ה'.

הערות בעניני פסח

תענית בכורים

העושים סיום בערב פסח אם צריכים לאכול כזית דוקא

בשם מרן הקה"י אומרים שצריך לאכול כזית מזונות שזהו סעודת מצוה, ובפחות מכאן לא מיקרי סעודה. אבל שמעתי להוכיח לא כן, דברמ"א וכמו דאמרינן בעלמא דטעימה סגי.

בגדר החיוב התענית לאב שמתענה תחת בנו הבכור קטן

יש לדון אם חיוב התענית הוא על הבן, והאב מקיים את חובת הבן, או שחיוב התענית הוא לכתחילה על האב, ויש לדון בזה ג' נפ"מ לדינא: א. אם הבן יעשה סיום, אם יועיל, דאם עיקר החיוב עליו ודאי שיועיל אבל אם על האב יתכן שלא יועיל. ב. אם הבן נהיה בן שלוש יום [שיצא מכלל נפל] רק בליל פסח. דודאי שאין חיוב לצום כיון דבערב פסח לא היה בן שלוש יום, ובליל פסח הרי אין חיוב לצום. אמנם הנידון הוא כאשר האב נמצא בקו התאריך, שבמקום ההוא עכשיו ערב פסח. שאם החיוב על הבן הרי ודאי שכאן אין חיוב אבל אם החיוב על חיוב יתכן שחייב כי אצלו הוא ערב פסח.

עוד י"ל נפ"מ, דבפמ"ג כתב שאם ספק מי הבכור לא צריך אחד מהם לצום דבספק לא תקנו. ויש לעיין אם בכה"ג האב צריך לצום [בקטנותם], ואם זה חיוב במקום הבן יתכן שהאב לא חייב כיון שלמעשה הבן פטור [ושמעתי שכן כתב אחיו של ה'אתוון דאורייתא'], אבל אם החיוב ישר על האב ודאי שחייב כי למעשה אחד מבניו היה מתבמכת בכורות.

ויש בזה דברים מפורשים בביאור הגר"א, דהנה בשו"ע כתב (תע ב) דאם האבא ג"כ בכור, יש שסוברים שהאבא צריכה לצום. וצריך ביאור היכן מצאנו שאבא מקיימת חיוב של בנה, וכנראה זה הוקשה להגר"א, וכתב וז"ל - שמיתת הבכורות בעון אביהם ואמם, כמ"ש הנה אנכי הורג את בנך בכורך כו', למכה מצרים בבכוריהם כו', וכן בפדיון ויהרוג כו' וכל בכור בני, ואע"ג שאין האשה מצווה, התורה פטרתה כשם שפטרה לבת מפדיון, ואפ"ה י"א דמתענה.

והנה מבואר בביאור הגר"א, מהמדרש, דבתיה בת פרעה נמי היתה צריכה למות במכת בכורות, וקשה הרי היא נתגירה כמבואר בסוטה והיאך שייך שתבוא המכה על יהודיה, ואם נאמר שהמכה על האב אולי סגי שאביה לא נתגיר, שכיון שזה מכה על האב סגי בזה. דומיא דעיר הנידחת שנענשים לפי הרמב"ם גם הבנים שלא חטאו.

ויתכן נפ"מ בזה עוד אם מצרית היתה נשואה לאחד שאינו מצרי, דבאומות הולכים אחר הזכר ונמצא דהבן אינו מצרי, אבל כיון דאמו מצריה והמכה היה על האבות, הרי מת בעוון אמו.

ויש לעיין אם האב היה בעיר קהיר שבמצרים ושם היה חצות והבן היה באלכסנדריא ושם לא היה חצות, אם נאמר שהמכה על האבא, אם הבן היה מת כיון דאצל האבא חצות.

ומבואר בדבריו דמכת בכורות היתה מכה על האבות שבניהם ימותו, וממילא מה שהאמא צמה א"י במקום בנה, אלא שהיא עצמה בכלל הנס.

ולפי"ז נראה, שלא יועיל סיום של הקטן, דהחיוב על אב לא מחמתה בן, וכן תלוי הכל בערב פסח של האב ולא בערב פסח של הבן.

אלא דעדיין יש לפקפק, דהרי חזינן דכשהבן גדול כן חיבו אותו משום דמ"מ הנס קרה בו, וא"כ אפשר שאם רוצה הקטן לצום אולי סגי בזה, אבל נראה לא כן, דהרי הסיום אינו 'במקום' צום, אלא הסיום פוטר מצום, וכשהוא קטן הרי חיוב הצום הוא על האב ולא על הבן.

ואמנם שמעתי ששאלו להגר"ז אם מהני שהקטן יעשה סיום והיה פשיטא ליה שמהני וכמדומה שלא ראה את הביאור הגר"א.

בקושית הרע"א אמאי אין פדיון הבן בבכור מן האב

האידינא אין קדושה רק בבכור מן האם, וכונתו שעד שנתבטל מהם הכהונה היה הקדושה בבכורים מן האב, ויותר מזה כתב המהר"ל דיסקין, שבפרשת בא שנצטוו על פדיו הבן נתנו הבכורים מן האם לבכורים מן האב.

ומעתה י"ל, דהרי בספורנו כתב דלא נתקדשו הבכורים משום דניצלו, אלא כיון שנתקדשו לכך נצלו. וא"כ י"ל דהבכורות מן האב הרי כבר היו קדושים מקודם וא"כ עליהם לא היה הנס.

ידוע הקושיא הרי במכת בכורות היה גם בכורים מן האב, וא"כ גם בהם היה הנס, ואמאי אין להם פדיון הבן.

ואפשר לישב, דהנה מברית העולם הכהנים היו הבכורים מן האב, וכמו שמצינו ביעקב אמר לראובן שהפסיד לו הכהונה דהוא היה בכור, ואם הכונה בכור מן האם הרי היו לו ארבע, וכן מבואר במג"א הל' נשיאות כפים, דאיתא שם שהלוי נוטל ידים לכהן וכתב המג"א שכשאיין לוי נוטל בכור, אך כתב, שזה רק בכור מן האם כי

בעניני איסור חמץ ובדיקה וביעור חמץ

חמש שיטות בגדר 'תשביתו' אליבא דרבנן

התשביתו הוא השבית, דהדין שחייב י' זהובים, ויש שסוברים דהחיוב רק כשהוא קיים המצוה. ואם זה בגברא הרי הוא לא קיים, משא"כ אם זה בחפצא.

ג. יתכן לומר שמי שדר בחו"ל ושם פסח, והחמץ שלו נמצא בא"י ושם לא פסח, דודאי מחויב לבאר כדי שלא יעבור בב"י. אבל יתכן שתשביתו בחפצא אין כאן דהחמץ נמצא במקום ששם לא פסח, וצ"ע.

ג. אם נתערב חמץ שלו עם רוב חמץ של גוי, דבפשטות עדיין עובר בב"י. דכמו אם נתערב חמץ שלו בשל ישראל אחר וכי נימא דהואיל והוא לא עובר בב"י על החמץ השני איכא ביטול ברוב, דהרי כל מה שלא עובר בב"י זה משום שאינו שלו, ולעניין ממון הרי אינו עובר בבל יראה, וה"ה בתשביתו, אבל אם נאמר דתשביתו הוא דין בחפצא, וא"כ חמץ של גוי אין על החפצא דין תשביתו ושפיר בטל ברוב, ואולי להגר"א שחמץ של גוי לא עוברים אף אם זה בבית שלו א"כ יש כאן ביטול ברוב, וצ"ע.

א. הגר"ח רוצה לומר דכל ה'תשביתו' זהו רק איסור עשה.

ב. המנ"ח דן לומר שזה מצות עשה, אבל המצוה היא בשב ואל תעשה.

ג. אם זה מצות עשה יש שסוברים שמקיים בכך שמוציא מרשותו או מוכר לגוי.

ד. תוס' שאנץ (דף כז) הביא מהר"י דנסתפק דאולי צריך דוקא להשבית החמץ ולא סגי שימכור לגוי.

ה. אף אם צריך להשבית, יש מקום לומר שזה דין בגברא, ובחזו"א כתב שזה דין בחפצא.

הנפק"מ בזה

א. לדעת הגר"ח שזה איסור עשה וכן לדעת המנח"ח שזה מצוה בשב ואל תעשה, בודאי שאין ברכה על התשביתו דאוריתא, דעל מצוה שמקיימים בלא מעשה לא שייך ברכה.

ב. נפ"מ אם זה בחפצא או בגברא, יתכן שאם זה בחפצא הרי הכל מצוין לבערו, דמחויבים לקיים דין החפצא.

וגם יהיה נפ"מ אם אחד לקח מבעלים

אם מחויב להפקיר דירתו כדי שלא יעבור בב"י

הגר"א עובר בב"י מן התורה. ואם זה יו"ט או שבת אסור לו להוציא משום מוקצה.

מי שהכניסו לו לביתו חמץ של ישראל אחר, והשני לא ביטל את חמצו, הרי לדעת

הרי אסור גם לו, דאז הוא יעבור בב"י, וא"כ להפקיר ליום אחד אי"ז יותר מחומש. ואולי יש לומר חידוש בזה, דהנה כל פעם אחד שמוצא חמץ בבית בשבת וי"ט, נימא שיוציאנו ע"י דבר אחר דהרי מותר במוקצה טלטול מן הצד, וכתב הט"ז דזה לא לצורך דבר המותר, דזה לצורך החמץ, אבל כאן אם אסור לו להוציא, הרי יצטרך להפקיר את ביתו וזה מיקרי לצורך דבר המותר, כדי שלא יפקיר את ביתו, וצ"ע.

ויש לעיין אם יהא מחוייב להפקיר דירתו, דהרי עובר רק אם נמצא בדירה שלו כיון דהחמץ לא שלו, ואם נאמר דחייב על ב"י ליתן כל ממונו לכאורה צריך להפקיר, אבל אם לא חייב כל ממונו לא יתחייב. אבל אכתי י"ל דיתחייב להפקיר לזמן, ואולי סגי שיפקיר רק המקום שנמצאו שם החמץ, וזה לא כל ממונו. ואף דברע"א תשו' קמד דן שהקונה זוכה לגמרי, וא"כ השכן שלו [הדר תחתיו] יזכה בדירתו בקנין חצר, אבל

חמץ שנתבטל ברוב מצה ואח"כ נתוסף לו חמץ יותר מן המצה

עכשיו יש לו חמץ מחדש. ולא מתקן האיסור שעבר מקודם. ושמעתי להביא ראייה, דהנה רע"א הקשה, דמשכחת לה ביטלו ולא ביטלו, כגון שעבר ב"י ואח"כ בטל החמץ ברוב ונתבטל התשביתו, ואמאי, הרי הוא יכול להוסיף חמץ ואז יחזור וניעור התשביתו ויתקן האיסור של ב"י, ואם נאמר שלא מתקן מאי דעובר מקודם א"ש, והגר"א גניחובסקי נסתפק אם יש לו חמץ משנה שעברה שעבר בב"י, אם מתקן בתשביתו.

אם היה חמץ שנתבטל ברוב מצה, ואח"כ נתערב החמץ, הרי עכשיו הוא חוזר וניעור, ובפשטות רק מעכשיו הוא נאסר, אבל בזמן שהיה בטל לא היה כאן חמץ. ויש לעיין אם היה לו חמץ ועבר עליו בב"י, ולאחר זמן ביטלו ברוב, ואח"כ נתרבה עוד חמץ, ועכשיו חייב לשורפו מצד תשביתו, האם הוא מתקן את הב"י שעבר לפני זה, או דהרי החמץ נתבטל, רק עכשיו נהיה עליו עשה מחמת עכשיו, ובפרט אם יש דיחוי במצוות הרי נתבטל התשביתו שהיה לו, אלא

חזקה במדבקות 'מכור לגוי' שהוסרו

ומסתפק מתי הוריד, אם לפני המכירה או אחרי המכירה. והנה יש כאן לדון שכיון שיש ספק אם נמכר או לא הרי המע"ה, וכן אם נאמר

שמעתי מעשה שהיה, באחד שמכר לגוי כנהוג, וכתב שמוכר המקומות שיש שם מדבקה מכור לגוי, וכשהגיע לאחר זמן מכירת חמץ ראה שילדו הקטן הוריד המדבקות,

הוסר יותר מאוחר, סמוך לזמן מציאתו, והיינו אחר המכירה.

והנה ברעק"א (י"ד ט"ו) כתב דכשדנים על אדם בן כמה הוא לא שייך לדון משום חזקת מעוברת שנולד יותר מאוחר. דלא זה הנידון, וא"כ גם כאן זה דומה למעוברת.

אמנם כבר ידוע לומר בזה, דהרי הגמ' אומרת שכשיש ספק על אשה אם נבעלה יש חזקת בתולה, אף שלא זה הנידון אם היא בתולה או בעולה. אלא דכיון דכל המספק אם היא בעולה או בתולה זהו מחמת מה שמצאנו פתח פתוח, וכיון דזה כל המספק שפיר אומרים חזקה אף מזה אף שהוא עניין צדדי, ואם כן גם כאן זה כל המספק הוא מה שלא רואים עכשיו הפתק, וממילא יש לומר על זה חזקה, וצ"ע.

דחזקת מר"ק זהו כחזקה דמעיקרא דאיסורים [כדעת הרבה אחרונים], הרי יש חזקה שלא נמכר.

אמנם הרי חזינן דאם מכר בא' הקנינים שהם ספק, פסק המ"ב דאינו אסור אחר הפסח משום חמץ שעבר עליו הפסח, ומקשים הרי יש כאן חזקת מר"ק וא"כ הרי עבר ודאי על ב"י, וחז"י דלא אמרינן חזקת מרא קמא.

ויש מבארים הטעם בזה, משום דאין דין המע"ה כשהמוחזק לא רוצה במוחזקותו [הגרש"ש וחז"א], ויש מבארים שחמץ תלוי בבעלות האמיתית, עכ"פ חזינן במ"ב שאין עובר בודאי. ועכ"פ יש לדון דעובר מספק.

אבל בזה יש לומר שיש חזקה דהפתק

משכחת לה חמץ שצריך לשורפו [אחר זמן איסורו] וסגי שישורפנו עד שלא יהיה ראוי לאכילה

והנה אם התחיל לשרוף החמץ המופקד בידו, והגיע לשיעור שכבר לא שוה כסף. הרי כבר יותר לא חייב על זה באחריות דכבר נתחייב, וא"כ תו לא הוה גורם לממון ואין זה שלו ולא חייב בתשביתו.

ובאמת סגי אף שישורפנו באופן שיורד משויותו מעט, דכיון דהוא היזק הניכר הרי שוב אינו יכול להיפטר מזה, וממילא תו אינו גורם לו לממון.

הנה חמץ ששרפו קודם זמנו, משנפסל מאכילה מותר בהנאה, אך אם שרפו אחר זמן איסורו, אסור בהנאה וצריך לבערו לגמרי, כמב' בסי' תמה, ומכל מקום מצינו אופן שאף אחר זמן איסורו יהא די בשריפה עד שלא יהא ראוי לאכילה.

מבואר בגמ' ששומר עובר בבל יראה. וגם משבית החמץ בזה מקרי שלו, והיינו מצד שחייב באחריות.

משכחת לה שכשעבר פסח חייב עשר מליון מלקות [לחד מ"ד]

וכן ברמב"ם מבואר דאפילו על מוקצה אין לעבור, ובקובץ שיעורים באמת הק' אמאי וכתב דאה"נ ה'בל יראה' יותר חמור, אבל אין היתר לעבור על איסור קל כדי להציל איסור יותר חמור.

אמנם לפי"ז יש לדון אם אונסין אדם שיהרגוהו ואומרים לו או תאכל חמץ או תעבור בב"י, ויש לו היתר של פקד"נ, בזה יתכן שאכילה עדיפא, דמקרי הקל הקל. ובפרט להר"ן ביומא שעברות קלות שעושה כמה מהן חמורים מעבירות חמורות שהם פחות.

אמנם יש לומר עוד סברא, דאם נאמר שכל הב"י זהו כדי שלא יבא לאכול, א"כ לא שייך לומר שיאכל כדי לא לעבור על ב"י, דכל הב"י כדי שלא יבא לאכול.

ומעשה היה בשואה שהיה להם כמה ככרות לחם. והיו צריכים להשאיר זה בפסח, ולאכול, והיה ויכוח בין שני בחורים האם עדיף לאכול שיעורים ולהמתין על ידי זה בין אכילה לאכילה, או שעדיף לאכול הכל מיד כדי שלא יעבור בב"י. וכאן זה לא דומה לקוב"ש, דכאן הרי יש לו היתר של פקד"נ, והשאלה מה להעדיף, וצ"ע.

הנה בחמץ עוברים כל שניה בב"י. ואולי כל חלקיק שניה. ומעתה, מי שיש לו עשר כזיתי חמץ, הרי עובר בכל שניה לכל הפחות עשרים לאוין, דהיינו, 'בל יראה' ו'בל ימצא', בכל כזית. ולפי חשבון זה בכל הפסח יוצא יותר מעשר מליון פעמים.

ולמ"ד חבר אי"צ התראה ולמ"ד לוקין על לאו שאין בו מעשה, יהא חייב עשר מליון מלקות.

ואף דיש לדמותו לכאורה לאחד שאוכל עשר כזיתים בב"א בבליעה אחת, שלא מקבל עשר מלקות, ובמנח"ח דן שמקרי עברה אחת, אבל נראה דזה שייך רק בעבירה שהוא עם מעשה, דזה מקרי מעשה אחד אבל מה שעוברים במה שיש ברשותו, בזה לא מקרי ריבוי בשיעורים ולא צריך נמי התראות מחלקות.

ולכאורה לפי"ז עולה, דאחד שיש לו כזית חמץ שלא יוכל לבער, ולא ביטל [וכמו אלו שהיו בכלא ביפן], והגיע פסח, הרי עדיף שיאכל עתה, דאז יעבור על כרת אחד מאשר שיעבור על עשר מליון איסורים.

אמנם זה גמ' מפורשת לא כך, בפסחים מג דאסור לעבור על בישול ביו"ט כדי להציל ב"י,

ב.

ועובר מן התורה בב"י, דמ"מ הואיל ובדילי מיניה אינו עובר בב"י מן התורה, וחזינן דב"י הוא כדי שלא יבא לאוכלו. **וכן** יש להוכיח מהראב"ה, דכתב דאם

ובעיקר הדבר, אם הבל יראה זה כדי שלא יעבור על אכילה, מבואר בתשב"ץ שהביא הפמ"ג, שכתב דמאי דמבואר בגמ' דחמץ של הקדש בדילי מיניה מיירי אף שקיבל אחריות

ספק אם יש לו חמץ, וכן ספק על כל קופה, אינו עובר, דעל כל קופה איכא ספק ספקא, וקשה דזה שייך לגבי אכילה אבל מה זה שייך לב"י דבזה אין נפ"מ באיזה קופה, אבל אם נאמר שזה מחמת איסור האכילה א"ש, דכיון דכל קופה מותר לו לאכול, אין ב"י.

אמנם מהרע"א ומנח"ח חזינן לא כך, דדנו אם כשאוכל חמץ בפסח, מקיים תשבתו, ורק דנו משום מצהב"ע, ואם כל התשבתו הוא

כדי שלא יבא לאוכלו אין לזה טעם. ויש לעיין מי שיש לו חמץ בביתו אחר חצות ואין לו אפשרות לבערו רק ע"י אכילה, אי לפי הבעה"מ שמקימים תשבתו באכילה יכול לאוכלו מדין יבא עשה של תשבתו וידחה ל"ת של אכילה שזה רק בלאו בערב פסח, ואם כל התשבתו כדי שלא יבא לאוכלו לכאורה לא שייך כאן עשה דוחה.

מי שנמצא במקום שפסח והחמץ נמצא במקום שלא פסח, אם צריך לשורפו

מי שנמצא במקום שפסח והחמץ נמצא במקום שלא פסח, דדעת רבותינו דעובר בבל יראה, ומסתמא גם חייב להשבתו.

אמנם לרבי יהודה שלומד מנותר [שאסור בהנאה כנותר], בפטות זהו רק אם החפצא אסור בהנאה, אבל כשיש איסור רק על הגברא כה"ג ליכא דין שריפה, ויתכן גם לרבנן

אם נימא שזהו דין על החפצא. ולכאורה לפ"ז גם חרכו אחר זמנו יהיה מותר, דזה תלוי בחפצא, וכן לשי' רש"י דאפשר לקדש אשה באיסורי דרבנן אף שאסור בהנאה, יתכן שגם כאן יחול המכירה והקידושין, כיון שזהו דין רק על הגברא, וצ"ע.

מי שיש לו בביתו חמץ בעין ולא יכול לכסותו, אם מותר לדור בבית

מעשה היה ברמת אלחנן שזרקו לאחד באמצע ליל הסדר הרבה חמץ לתוך ביתו, ולא היה יכול לכסות הכל. ויש לעיין האם אסור לו לדור בבית, או שיש רק דין לכסותו ואם כן עכשיו שהוא אנוס אינו חייב.

ולכאורה יש להביא ראייה דאין איסור לדור, דכל פעם כשיש לו חמץ ביו"ט ושבת, דאסור להוציא מהבית משום מוקצה, הקשה הט"ז שיהיה מותר לטלטל החמץ מן הצד.

וכתב דזה מותר רק לצורך היתר וכאן זה צורך החמץ, ואם נאמר דאסור לו לדור בבית, א"כ הרי זה צורך ההיתר, שיהיה מותר לו לדור בבית. והרי במת בבית מותר להוציא ע"י דבר אחר כדי שכהנים יוכלו להיות, ואולי נאמר שכיון שיכול לכסותו לכך מותר לו להיות בבית, ולפ"ז במקום שלא יוכל לכסותו שאז אם נימא דאסור לו לדור אז יהיה מותר לטלטלו ע"י דבר אחר.

מי שלא יכול לבדוק חמץ, אם מותר לו לדור בבית

בקה"י נסתפק במי שאינו יכול לבדוק חמץ אם יש לו איסור לדור בבית.

ולפמשי"ב לעיל יהיה ראייה שמותר, דאם אסור, אמאי בכל חמץ לא התירו לו להוציא בשבת וי"ט ע"י טלטול ע"י דבר אחר, דהא הוה לצורך הבית שיוכל לדור בבית **ובקה"י** הוכיח מדברי התוס', שהקשו בהניח עשר [חתיכות] ומצא תשע, מאי הו"ל למעבד הרי לא מצא, וחזי' דאין איסור לדור בבית, ובאמת הב"י כתב דיש איסור לדור ותי' בזה את קושית התוס'.

ויתכן שהב"ח ותוס' נחלקו בזה כשיודע שלא ימצא אם יבדוק, כמו בהניח עשר ומצא תשע, אם מקרי שהוא פטור מבדיקה, או שהוא חייב רק הוא אנוס.

והיינו, דהתוס' סוברים שהוא פטור, וממילא מותר לו לדור, והב"ח סובר שהוא חייב רק הוה אנוס ולכן אסור לו. ולפי"ז

באחד שאנוס מלבדוק יתכן שלכו"ע אסור. ובאחד שעוסק במצוה דפטור מלבדוק, לכו"ע יתכן שמותר לו לדור. וכן מה שמוכיחים מתוס' בדף ד ע"ב שכתבו על מה שמסתפק בגמ' המשכיר בית לחברו בחזקת שהוא בדוק, ונמצא שאינו בדוק, וכתבו דאם מיירי ב"ד הרי המשכיר חייב לבדוק, ואמאי לא כתבו היכא שהמשכיר לא בודק אם לשוכר יש איסור לדור. והיינו דהתם הוא פטור אבל עדיין אין לנו ראייה כשאנוס, ובמקור חיים באמת כתב על התוס' דאסור לדור.

נמצא לפמשי"כ המקו"ח דאסור לדור אף כשפטור, אם הבית לא בדוק, ותוס' סוברים שאם הוא פטור אין איסור. וא"כ בעוסק במצוה פטור מבדיקת חמץ ואז מותר לדור לשי' התוס'.

אבל עדין באונס יתכן שגם להתוס' יהיה אסור, וצ"ע.

בדברי השאג"א שהמפריש חלה עובר בב"י ולא מהני ביטול

וא"כ מה שלא חל ביטולו זהו רק מדרבנן, אבל יתכן שרבנן עשו הפקר ב"ד ועשו את זה ממון מן התורה.

ומרן הגר"ד לנדו שליט"א הביא מפסקי הרשב"א חלה, דרק מדרבנן הוא ממון השבט, ולפי"ז רק מדרבנן לא חל ביטול והמכירה וממילא עובר בב"י רק מדרבנן.

ויהיה בזה נפ"מ לדינא, דהרי אם ישאל על החלה, בפשטות יחול ביטולו למפרע דהרי

בשאג"א כתב דמי שהפריש חלה והיא חמץ, ועדיין היא בידו, והרי מבואר בגמ' דעובר בב"י משום דבידו להשאל, וכתב השאג"א דמכל מקום מה שבידו להשאל אי"ז שלו בדיני ממונות, אלא זהו רק סברא בב"י, וממילא לא יועיל ביטול שלו ולא המכירה, ועובר עליה בב"י.

ויש לעיין אם עובר בב"י דאוריתא או בב"י דרבנן. דהרי חלה בזמן הזה רק דרבנן.

ב"י מן התורה, היה מותר, דהרי טבל [בזה"ז] הוא רק מדרבנן והב"י דאוריתא. וא"כ הרי עדיף שיגרום איסור דרבנן של טבל ולהציל מב"י כל רגע, וצ"ע. אבל אם הב"י הוא גם דרבנן, בזה יתכן שאסור לגרום איסור דרבנן בידים כדי להציל מב"י שעובר עליו בלא מעשה.

יתברר שלא היה חלה, וא"כ יש לדון אם עדיף לו שישאל, אבל עי"ז עבר באיסור טבל למפרע, והשאלה אם מותר לגרום איסור טבל למפרע שעבר במעשה כדי להציל מב"י שעובר בלא מעשה. ואם היינו אומרים שלדעת השאג"א עובר

הפריש מעשר ראשון ולא נתן ללוי אם עובר בב"י לדעת השאג"א

אם ישאל לא יעבור בב"י דאז יחול הביטול למפרע. ולא יהיה שלו. והרי כל הסברא של אי בעי מיתשיל היינו דיכול לעשות שיהיה שלו והרי כאן אינו יכול לעשות שיהיה שלו. ויש לבאר עפ"י דברי הרשב"א שכתב בח"ד תשו' ר"ב (?) שאם אחד אסר בקונם וקידש בו אשה ואח"כ נשאל, לא חלים הקידושין למפרע משום דאז היה איסור הנאה.

והיינו דיש לבאר דמיקרי אינו ברשותו כיון שבשעתו היה אסור בהנאה, וממילא ה"ה כאן, אף אם בסוף ישאל הרי אתמול היה אינו ברשותו, אבל במעשר ראשון לדעת החזו"א הרי היה מותר לאכול את זה, וא"כ לא היה אתמול 'אינו ברשותו', וא"כ אין כאן אי בעי מיתשיל, דאם ישאל יחול ההפקר והמכירה וא"כ אין כאן אי בעי מיתשיל, ויהיה שלו.

יש מפעלים שמפרישים מעשר ראשון מטבל ודאי ולא מוציאים את זה, וכדעת החזו"א שהיום אין חזקת לויים. והנה לדעת השאג"א, דמי שהפריש חלת חמץ עובר עליה בב"י מן התורה ולא מועיל ביטול, צריך להיות דה"ה במע"ר. דאף דאין היום חזקת לויים אבל זה לא נהיה שלו, וכמו שהביא בשלמי תודה בשם הקה"י, וא"כ לבטל או למכור לגוי אין יכול. אמנם להאסר אחרי פסח לגבי זה לא יאסר כיון שלגבי זה בטל ברוב. אבל בפסח בפשטות יעברו בב"י.

ושמעתי לומר דהנה באמת צ"ע דברי השאג"א, הרי הטעם שעוברים בב"י זהו משום דאי בעי מיתשיל, והרי אם ישאל הרי יחול הביטול למפרע ולא עבר בב"י. וא"כ לא עבר בב"י דהרי אין כאן אי בעי מיתשיל, דהרי

מי שנאבד לו מזוודה עם חמץ בחו"ל ומודיעים לו כפסח שמצאו

לו, ושמו כתוב עליה. ובפסח הודיעו לו שמצאו ושיכול לבא לקחת.

מעשה באחד שהיה במקום רחוק בחו"ל, והיה לו שם מזודה עם הרבה חמץ, ונאבדה

מע"ש ועולה לקחתו יותר משויו א"א לחלל ומביא בגמ' על זה פסוק, ומשמע דלא מקרי אינו ברשותו. אמנם ברמב"ם כתב הלשון דמקרי אינו ברשותו.

ויש לעיין אם יכול לשורפו, או שכיון שיש צד שזה ברשותו ואז זה שייך לגוי [שמכרו לו החמץ] א"כ יש צד שעובר על גזל גוי ואסור. אבל י"ל דהרי כיון דספק אם חל הקנין או לא. א"כ מספק המע"ה ואז בדיני ממונות יכול לשרוף.

אמנם יש לדון בזה דהנה המ"ב כתב דאם יש ספק אם חל הקנין של החמץ או לא, עובר בב"י רק מספק ולאחר הפסח מותר, ומקשים אמאי עובר רק מספק הרי כיון דהמע"ה עובר בודאי, ומבארים דהוא אינו רוצה בדין המע"ה. וא"כ כאן הרי גם לא רוצה בדין המע"ה דאל"כ יעבור בודאי וא"כ אסור לו לשרוף. אבל י"ל דלפני ששורף אז יחליט שכן רוצה בהדין המע"ה ואז מיד שורף, וצ"ע.

והנה יש שסוברים דאבדה מיקרי אינו ברשותו, ונמצא דכל ההפקר והמכירה שמכר את החמץ לא חל על זה, ואמנם אם מקרי אינו ברשותו אינו עובר על זה בב"י וכמו שכתב השעה"צ דבגזלן אין עובר הנגזל, וא"כ אף שלא חל הביטול הרי לא עבר בב"י. אבל עכשו שידוע לו מקום האבדה הרי עכשו חוזר להיות ברשותו. ואף אם נתיאש מזה הרי כיון דיאוש לא הוה הפקר ועכשו כבר אינו אבוד מתבטל היאוש, וא"כ עכשו עובר בב"י.

ואם צריך לתת על ב"י כל ממונו, הרי יצטרך לתת כל ממונו כדי להגיע לאותו מקום ולבער.

אמנם בספר אגרות משה כתב באחד ששלח חמץ והחמץ נשאר בבית הדואר בפסח. וכתב דאינו עובר דכיון דלהגיע לאותו מקום זה, עולה יותר ממחיר חמץ מיקרי החמץ אינו ברשותו. ותמוה דלהדיא מבואר בגמ' ב"ק דף צח דאם נמצא בים מטבע של

בהא דיכולים לשרוף חמץ של נכרי שקיבל עליו אחריות, שי' החזו"א ושי' הגר"ש שקאפ, ונפ"מ לדינא ביניהם

זה ספק גזל גוי דעל הצד שזה לא של גוי אין כאן דין בחפצא, אבל להחזו"א כיון שע"פ דין חייב כבר ליכא גזל גוי.

ולדעת החזו"א יוצא דגוי שהיה לו בהמה, ושחטוה, וצריך לכסות הדם, מותר לישראל לגזול לו את הדם, כיון דאין איסור במקום שיש מצוה.

בחזו"א כתב הטעם שהותר לשרוף חמץ של נכרי שקיבל עליו אחריות [שעובר עליו בבל יראה] שלא נאסר גזל גוי במקום שיש מצוה, והגר"ש שקאפ ביאר שכיון שזה דין על החפצא אפשר לשרוף.

ונפ"מ לכאורה ביניהם בזה, היכא דיש ספק אם זה של גוי או לא, דלשי' הגר"ש הרי

ובפרט להרע"א בתש"ו כ דכתב דאם נתערב חמץ שלו בשל חברו אף אם הפקיר את שלו הרי הוא עובר, שנעשה שותף בהכל, וא"כ גם כאן נעשה שותף, וא"כ מה צריך לטעם של אחריות תיפ"ל דחלק שלו, אמנם להגר"ש רק חלק שלו אבל אין יכול לבער החלק השני, אבל להחזו"א הרי כיון שיש כאן חלק שחייב תשביתו הרי לא יודע לסיים א"כ כבר מחויב מספק להשבית הכל. ולפ' החזו"א יהיה הכרח שבכה"ג לא נהיה חלק מהחמץ שלו וצ"ע.

וכן אם יהיה תערובת, חלק של גוי וחלק של ישראל, לדעת החזו"א יהיה מותר לשרוף ולדעת הגרש"ש יהיה אסור.

והנה בגמ' (פסחים ה:) אמר להו רבא לבני מחוזא בעירו חמירא דבני חילא מבתייכו, ופי' שם בר"ח שהיה הקמח שייך לגויים והם נתנו ליהודים שיעשו מזה חמץ.

והקשו הרי בפשטות אם אחד נותן מים בקמח של חברו הוי בעלים גם על חלק מהחמץ דיש כאן דין אומן קונה בשבח כלי.

מצות 'תשביתו' אי צריכה כונה

ולפ"ז כשקונים דירה, ויש בה כבר מזוזה, צריך לכוין מיד לשם מצות מזוזה, וכן מי שאביו מת וירש הדירה, ובדעתו לדור שם צריך לכוין לשם מצות מזוזה מיד כשמת אביו.

אמנם כששוכר בית, הואיל ושוכר חייב רק מדרבנן הוה מצות דרבנן, ולא צריך לכוין, ובאשה הרי תמיד הקנין פירות של הבעל ולה יש רק זכות מדור והוה כשוכר א"כ הוה מצוה דרבנן ולא צריכה לכוין, ולקמן יתבאר.

במנח"ח כתב דאם מצוה תשביתו הוא בלי מעשה לא צריך כונה. וכמו במצוות 'תשבות' בשבת. אמנם בחובת הלבבות שער חשבון הנפש אות ט כתב דצריך כוונה אף לשביתה בשבת אף שזה בלא מעשה, וצ"ע.

ויש לעיין במצות מזוזה שיש לו כבר בביתו אם צריך כונה, ובחובת הלבבות כתב שם שצריך כונה. אמנם לכאורה הרי גם זה מקיים בלא מעשה, ובמשנה ראשונה פא דתרומות כתב דצריך כונה, וכ"כ בחוט שני.

אם האיסור של 'חמץ שעבר עליו הפסח' חל רק כשיצא פסח

את הבליעות. וא"כ גם בפסח עצמו נימא שחל על החמץ איסור של חמץ שעבר עליו הפסח וממילא גם הבליעות נאסרים.

ויש לעיין במי שאצלו יר"ט שני ויש לו חמץ, האם נאסר לגבי מי שאצלו לא יר"ט

במ"ב כתב שאם בישל חמץ בפסח, דהבליעות אסורים, אבל כשעבר הפסח לא נאסר הבליעות. והנה אם היה לו חמץ שעבר עליו הפסח, ובישל הרי גם הבליעות נאסרים והיינו משום שחל על החמץ איסור וזה אוסר

עליו הפסח, כיון דכל האיסור כשיצא פסח, ובתוך הפסח לא נאסר, וממילא לא יאסר גם במוצאי פסח, ואטו נימא שאם ימות אביו ביו"ט שני יאסר על אחרים כיון שאצלם יצא פסח, וכן אם ימות בחו"ל וחמצו בא"י וכאן יצא פסח, וכי נימא דאז כן יאסר. מסתבר שלא,

ולפי"ז יוצא דמי שנמצא בחו"ל ויש לו חמץ בא"י, הרי הוא נאסר משום חמץ שעבר עליו הפסח רק אחרי שבע שעות שיצא שם בחו"ל הפסח. וכן מי שיש לו חמץ ביו"ט שני ועובר בב"י, יהיה מותר לאחר לאוכלו באותו היום, אבל במוצאי יו"ט שני יהיה אסור, וצ"ע.

שני משום חמץ שעבר עליו הפסח, או שהואיל ואצל הבעלים לא נאסר דעכשיו פסח גם לא נאסר לגבי מי שאצלו כבר לא פסח וכן מי שגר בחו"ל ושם עדין פסח ויש לו חמץ בארץ ישראל ועובר על ב"י, וכאן כבר לא פסח, האם נאסר על בן ארץ ישראל לאכול אף שאצלו לא פסח וחל עליו איסור חמץ שעבר עליו הפסח או שכיון שעל הבעלים לא חל. לא חל על אף אחד. ואם נימא דכאן כן חל יוצא דאם אחד שאצלו יו"ט שני יבשל חמץ, הרי הטעם עליו לא יאסר במוצאי פסח אבל על אחר כן יאסר.

ובנו"ב כתב דאם אחד לא ביטל חמץ, ומת בתוך פסח, לא נאסר משום חמץ שעבר

חמץ של בן חו"ל שנתערב עם חמץ של בן א"י

לקנות, והניח את העוגה חזרה במגש ועוד מעט יאכלוהו הציבור, וממילא לא יעבור בב"י.

אמנם יש לדון כאן בכמה דברים:

א. אם נאסר גם להם לאכול מדין חמץ שעבר עליו הפסח.

ב. אם צריך דוקא לשרוף או לבער כדי שיהיה ניתק לעשה.

ג. אם שייך כאן ביטול ברוב.

ד. אם נתערב הרי יצטרך לשרוף את הכל, והרי בעל השמחה לא יתן לו, האם נאמר לו שחייב ליתן לבעל השמחה כל ממנו כדי שירשה לו, וע"ז לא יעבור בב"י.

ראיתי מעשה, בבן חו"ל שהחליט באמצע יו"ט שמיני של פסח לישאר בא"י, וממילא אינו מחוייב שוב ביו"ט שני, ודעת החזו"א שנפקע ממנו מיד דין יו"ט שני, והשתתף בברית ולקח עוגה של חמץ כדי לאכול, ואמר לו אחד הרי אתה בן חו"ל, ואמר לו שבאמצע יו"ט חזר בו והחליט להשאר בא"י, ואמרו לו שהקובץ שיעורים בביצה מסתפק אם מהני. וא"כ עובר בב"י דהרי זכה בחמץ דהקונה חמץ בפסח לוקה כמבואר ברמב"ם.

ומסתמא לא מקרי מקח טעות מה שאילו היה יודע שכך סובר הקוב"ש לא היה מתכוין

אמנם יש לדון דכאן הרי בשביל כל יראה די במה שהם יאכלו, אלא דאם הם אוכלים לא מקיים העשה דתשביתו, ותשביתו זהו רק עשה, ויש לדון בכל לאו הניתק לעשה, אם צריך לתת על העשה כל ממונו כיון דע"ז מתקן הלאו. ועי' במנח"ח מצוה ע, ויתכן סברא להיפך שאף אם על ב"י לא צריך לתת כל ממונו אבל לתקן ב"י יצטרך לתת כל הון שבעולם, דתמיד כשזה יותר מחומש גדר הפטור דחשיב אנוס, אבל כאן כשלא עבר באונס, יש לומר שיהא מחוייב לתקן האיסור שעבר בכל הון שבעולם, וצ"ע.

ג. ולענין הנידון דביטול ברוב [שתהא העוגה בטלה ברוב העוגות שבמגש שאינם אסורות], פשוט דלא שייך כאן ביטול ברוב, ולא רק מחמת חומרת חמץ שלא בטל ברוב, דהרי החמץ של השני ושלי אסורים עלי בשווה. ורק שעל החמץ של השני לא עובר כי זה לא שלו, ואטו אם יתערב חמץ של ראובן ושל שמעון נימא דיהיה ביטול ברוב לכל אחד מהם, לגבי הב"י. [ורק לשי' הגר"א דגוי מופקע מב"י ואף אם זה בבית הישראל, בזה אולי כן שייך ביטול ברוב], ולגבי התשביתו גם כן בפשטות לא שייך ביטול ברוב, אמנם אם זה בחפצא כמו שמבואר בגר"ש שקאפ וכמובא לעיל, יתכן שעל התשביתו יהיה ביטול, דחמץ של נכרי אין עליו תשביתו בחפצא, וצ"ע.

א. לענין אם נאסר לאחרים - יש לדון בכמה דברים. הא. מה שהבאנו לעיל דכל חלות האיסור של חמץ שעבר עליו הפסח חל רק כשיוצא פסח ולא בפסח הב. בחי' ר' אריה לייב מאלין, דן שיסוד איסור חמץ שעבר עליו הפסח היינו שהפסח אסור לעולם, אבל למי שאצלו לא יו"ט שני הרי בפסח [שנאסר בו החמץ] לא נאסר עליו, והיאך יאסר עליו במוצאי יו"ט. הג. אם נבאר דקונה חמץ בפסח, לא חל שום קנין, וכל מאי דעובר זה כמו שכתב החזו"א מדין 'עשאו הכתוב' דמסתכלים כאילו לא היה פסח, א"כ יתכן שמה שהוא עובר אי"ז סיבה שיאסר על הבעלים. וזה תלוי במחלוקת המ"א והח"י.

ב. ועתה נדון על הצד שלא נאסר לאחרים, מה עדיף, שיאכלו מהר או שישורוף, דבפשטות היה נראה שעדיף שהם יאכלו מהר, דהרי כל רגע עובר על ב"י, אבל ברעק"א מבואר לא כן, דכתב בדף כז ע"ב דאם לא מצא עצים ימתין עד שיהיה עצים, ואף שעובר על ב"י, מ"מ כן עדיף משום שעל ידי זה מתקן האיסור, ולפ"ז כאן נמי עדיף שישורוף כדי לתקן את הב"י שעבר, אף שעובר בנתיים בב"י.

ויש לדון אם יתחייב לתת לבעה"ב כל הון שבעולם כדי שיתן לו להשבית את הכל, וזה תלוי בספק המנח"ח כמה צריך לתת על כל יראה, אם כל ממונו או רק עד חומש.

אם מותר לעשות חצי מצוה בלא ברכה

כלים ע"י גוי [משום דמפסיד הברכה]. אבל היכא שהוא בלא"ה טובל כלים שלו והוא מברך יכול לטבול כלים האחרים ע"י גוי.

ומשמע מדבריו, דלברך על טבילת השליח אין יכול, אבל אחרי שכבר מברך בלאו הכי, יכול שוב לחול גם על מה שהשליח עושה. וא"כ אמאי צריך השליח לעמוד, הרי ברכת המשלח קאי על הכל,

אמנם הביאור לכאורה פשוט, דכאן החסרון שיש דין שמי שעושה המצוה יברך.

במ"ב כתב דכשבודק חמץ ואח"כ שולח שליח שיבדוק היתר, צריך השליח לעמוד בשעת הברכה ולשמוע, ומבואר שאף שעושה חצי מצוה לא עושים בלא ברכה.

וקשה דבמ"ב כתב דיכולים לבדוק חלק מהבית אתמול ולהשאיר למחר, אף במ"ב הביא דלא יבדוק ב"ג משום ערום לא יתרום, והיינו שמפסיד הברכה. וא"כ גם כשבודק חצי הרי מפסיד הברכה לה החצי.

ובט"ז סי' קכא ביו"ד כתב שלא יטבול

אם יש אופן שיוכל למכור לגוי אחר זמן איסורו

אחר זמן איסורו, אם ילוה לגוי כסף, והגוי יבא ויגבה מהחמץ, דמבואר במשנה בנדרים דף מז שמותר לעשות כן, ולפ"ז אם בא"י פסח ובחול"ל לא, שילוה לחברו שבחול"ל כסף וחברו יגבה מהחמץ.

וצ"ע לשי' התוס', הרי מב' בב"ק דבאיסורי הנאה הקדישו אינו מוקדש, ואמאי לא חל ההקדש הרי להקדש אין איסור הנאה. וזה כמו גוי, ואולי משום דלהקדש אין שימוש רק שיוכלו לפדות ע"י ישראל.

בתוס' כתובות דף לג ע"ב כתבו, דאם מכרו איסורי הנאה לגוי, שפיר חלה המכירה. ולשי' התוס' היה צריך להיות שאם ימכרו חמץ אחר זמנו לגוי שפיר יחול, אלא דיש איסור למכור דגם זה חשיב שנהנה, ולכאורה יוכלו לתת לגוי במתנה, אלא דאסור גם במתנה שמחזיר לו טובה, אבל יוכל לומר שהגוי יבא לקחת ולא ידע ממי לוקח.

ולכאורה יש עוד אופן שיוכלו למכור לגוי

מי שמוכר איסור"ה מתי עובר, כשקוצץ כסף או כשמקבל

איסורי הנאה עובר גם כשאופה, וגם אח"כ כשאוכל. ואולי אחרי שמקבל עובר למפרע על מה שקצץ.

יש לעיין מי שמוכר איסורי הנאה וקוצץ דמים, מתי עובר על האיסור, האם כשקוצץ הכסף, דלא גרע ממחזיק לו טובה, וגם כשמקבל, וכמו מי שאופה בתנור של

מהחמץ עצמו כיון שנגרם מחמץ, ונהנה מחמץ בפסח.

ואולי כונת המרדכי שנהנה מעצם הדבר שמכר וביקש דמים, והוא הדין בדידן, שכל ההנאה הזו תלויה מה יהיה בסוף.

והנה במרדכי בפ' כל שעה כתב שאם מכר חמץ בפסח ומקבל דמים אחרי הפסח, אסור, אף למ"ד חמץ שעבר עליו הפסח מותר, משום דנהנה מחמץ בפסח. וצ"ע אטו הנגרם מחמץ בפסח יהיה אסור אחר הפסח יותר

מי שאצלו יו"ט שני ומוכר חמץ למי שאצלו לא יו"ט שני וכן להיפוך

מאחד מחו"ל, שפיר יקנה, דהרי לפני שקנה היה מותר אחר הפסח. ולפ"ז אצדא ראית הקצוה"ח שהוכיח מהריב"ש שיש זכיה באיסור"ה, דיתכן שבאמת אין זכיה, רק כיון דלפני שזכה מן ההפקד היה מותר אחרי הפסח, נמצא שיזכה ממון.

וקשה על הר"ן מהגמ' דף כט דאמר' דאם החמץ מותר לאחר הפסח, מקרי ממון רק משום גורם לממון, ולהר"ן בלא"ה מקרי ממון, וצריך לומר שזה מקרי ממון אבל עדין מיקרי שאינו 'שוה', ומקרי שוה רק מדין גורם לממון. והקה"י כתב דלהקדש כיון דאין לו אלא מקומו ושעתו לא מהני מה שזה ממון אחר הפסח, ולפ"ז להדיוט שפיר יהא ממון ושוה.

הקצוה"ח סי' ר' הביא ריב"ש שסובר שיש זכיה באיסור"ה, ולפי דבריו מה שא"א למכור איסור זהו מחמת המוכר,

והנה שי' התוס' בכתובות לג ע"ב שאפשר למכור לגוי, א"כ לתוס' החסרון רק בזכיה של חמץ ולא בהקנאה וזה להיפוך מהריב"ש.

ויצא בזה, דלתוס' אם ימכור אחד שגר בא"י ושם פסח וימכור למי שגר בחו"ל ושם לא פסח יחול וכמו שמוכר לגוי, ומי שגר בחו"ל אם ימכור למי שגר בא"י לא יחול. ולהריב"ש להיפוך דאם ימכור בן א"י לחו"ל ששם לא פסח לא יחול, ובן חו"ל לא"י יחול.

אמנם לפי מה שפירש בר"ן דלכך הקונה חמץ בפסח חל קניתו כיון שלפני שקנה היה מותר אחר הפסח, וא"כ אם בן א"י יקנה

מי שאוכל בזית חמץ בפסח כמה איסורים עובר

ולפ"ז אם במקום אחד עולה יותר ובמקום אחד פחות הרי עדיף לאכול במקום שעולה פחות.

וכן יתכן שעדיף שלפני שיאכל החמץ יכניסו לפיו וילעסנו דאז הוא לא שוה ויעבור

ברעק"א תשו' קצ הסיק דשיעור הנאה מאיסור"ה הוא פרוטה, ונראה שגם מי שאוכל עובר [מלבד איסור אכילה] גם על איסור"ה, ולפ"ז האוכל כזית ששוה עשר פרוטות עובר עשר איסורים.

יש איסור אם יותר טעים, וכמש"כ האו"ש לגבי ביאה, שכיון שאין שיעור הרי מוסיף כשיש יותר הנאה.

וצ"ע דאם יש שיעור לאיסור"ה, אמאי הוא אינו ברשותו, הרי למ"ד חצי שיעור מותר מן התורה, יכול להנות מחצי כזית, ואח"כ עוד חצי ואין מצטרפין, ואמנם בפמ"ג דן שיתכן שבאיסור"ה מצטרפין, אבל אם נאמר שלא הרי יכול להנות.

וצ"ל כמש"כ המקו"ח, דמשום מצות השרפה מקרי אינו ברשותו, ואף שמבואר בגמ' דף לב שלריה"ג שחמץ מותר בהנאה, אז מקרי ממונו, ואף שיש דין שריפה, צ"ל דמיקרי ממון אבל מכל מקום חשיב אינו ברשותו, וצ"ב.

על פחות פרוטות איסור"ה ואף דלגבי ידיה זה כן שוה, אבל ידוע שהנתיבות כתב שדבר ששוה לאדם עצמו לא מקרי שוה, וא"כ יעבור על פחות איסור"ה.

ולדברי הרע"א יוצא, שאם יש לו פק"נ וצריך לעבור או על חמץ בערב פסח אחרי חצות, או חילול שבת או חלב, הרי כיון שבאיסור"ה עוברים על כל פרוטה, הרי בכאן עובר יותר איסורים, ולהר"ן ביומא עדיף לעבור איסור חמור מאשר כמה קטנים, וצ"ע לדינא.

ויש לעיין אם יש חתיכה יותר טעימה של חמץ וחתיכה פחות, הרי לדברי הרע"א תלוי אם זה שוה יותר, ואם נאמר שהאיסור בכזית אין הבדל, ואם נאמר שאין שיעור אז לכאורה

האוכל חמץ כמה איסורים עובר

לעיסה שמרגיש טעם. וכן כאשר בולע נהנה הנאת מעיו. ולפ"ז יוצא דלפי מש"כ הר"ן דכמה איסורים קטנים חמור מאיסור אחד גדול, יהא עדיף לחלל שבת מאשר לאכול כזית חמץ, וצ"ע.

לעיל כתבנו דהאוכל חמץ כדי עובר על כל פרוטה ופרוטה שאוכל, לשיטת רש"י דהאיסור בפרוטה.

אמנם נראה, דאף אם האיסור בכזית, עובר בכל לעיסה ולעיסה, דהרי נהנה מכל

מחלוקת התבואת שור והגר"ז במכירת חמץ

ויש לעיין לדעת התב"ש. הרי למעשה החמץ מופקר ורק לחומרא מוכרים, א"כ תמיד הגוי יאמר שהוא זוכה את החמץ כיון שהחמץ מופקר ויזכה בחצר מן ההפקר, כיון שהמכירה היא לא מעיקר הדין.

הנה דעת התבואת שור דהמכירה שלנו היא רק הערמה בעלמא, דיש לחוש שמא ההפקר אינו גמור, ודעת הגר"ז שזה מכירה גמורה, והוכיח דהלא קי"ל שמה שרוצה להשאיר אחרי הפסח לא מועיל ביטול. וממילא על החמץ שמשאיר מהני מכירה.

שבדעתו ליתן כסף, דכתב דמאי טעמא מותר לשרוף חמץ של גוי כשקיבל שמירה, משום כיון דדעתו לשלם הו"ל חמסן [וכבר הקשו עליו, דבשו"ע מבואר דעובר על לא תגזול].

והנה אם מוצא חמץ בביתו שמכרו לגוי, לדעת המנ"ח יכול לשורפו במקומו, דאין דין מזיק בגוי, אמנם לקחתו כדי לשורפו לכאורה אסור דהוה גזול ע"מ להזיק, ואולי כיון דליכא מזיק לגוי אין גם דין גזל ע"מ להזיק.

אמנם אינו כן, דהגוי קונה בחצר רק מטעם יד, דשליחות אין בגוי, וא"כ צריך שיהיה עומד בצד שדהו, ולכן לא קונה.

והנה אם מוצא חמץ שמכרו בפסח לגוי, לדעת התב"ש יכול לשורפו, כיון שמעיקר הדין אינו של הגוי, ולדעת הגר"ז כתבנו לעיל שיתן כסף, ואז הו"ל רק חמסן ולא תחמוד ליכא בגוי.

אמנם לדעת הגר"ז עצמו סגי במה

ההיתר לשרוף חמץ של גוי לדעת החזו"א

אבל כיון שעושה זה מחמת ספק מצוה אין בזה איסור גזל גוי, אבל לפי ביאור הגר"ש שקאפ דהטעם משום דחל על החפצא, הרי כאן ספק אם חל על החפצא והוה ספק גזל גוי.

ויש שרוצים לפרש דכל האיסור של גזל גוי זהו רק איסור לשמים [ולא כגזל מישראל דהוא איסור לחבירו] ובכה"ג עשה דוחה ל"ת. ולפי זה גם בכיסוי הדם יהיה מותר.

בחזו"א כתב במאי דמותר לשרוף חמץ של גוי שקיבל עליו אחריות משום דאין איסור גזל גוי היכא דמקיים בזה מצוה, ולהחזו"א יוצא לכאורה, דמי ששחט בהמה של גוי וצריך כיסוי הדם, מותר לגזול ממנו הדם כדי לקיים מצוה.

ובכן אם יש ספק אם החמץ של גוי או לא, כגון שספק אם מכר לגוי, יכולים לשרוף, אף דיש צד שמכר לגוי ואז לא חייב בתשבתו

בהא דשתי חלות היו מונחים וידעו מזה מתי הזמן

הגר"א גניחובסקי מבואר שהוא דאורייתא, ובפשטות נוקטים שהוא רק מדרבנן, ובברכת פרץ על התורה פ' כי תצא כתב שגם אין איסור דרבנן.

אמנם הכא יש לעיין, שלכאורה זה יותר ממראה דעלמא שהרי לוקח אותם כדי להניחם.

יש לעיין בהא דאמרי' דשתי חלות היו מונחים ניטלה אחת היו יודעים הזמן של שריפת חמץ וצ"ע אמאי לא מיקרי שנהנה מאיסור"ה.

ובאמת הרי נהנו רק מהמראה, והנאה ממראה באיסור"ה יש בזה שלש שיטות באחרונים, שבדברי הפמ"ג (סי' ר"י) הביאו

עזרי כתב דבהכשר מצוה לא אמרין מצוות לאו להנות, אמנם במנח"ב הוכיח דכן אמרין מהא דהיו שוקלין דינרי זהב כדי לדעת את שווי המע"ש אף דמע"ש אסור בהנאה, ועיין קה"י ערובין שסובר דבהכשר מצוה נמי לאו להנות ניתנו.

יש לעיין למה לא אכלו את זה [אחר שניטלו שתייהם, דהיינו בשעה שישיית] מדין דיבוא עשה של אכילת קדשים וידחה איסור חמץ דחמץ בערב פסח הוה לאו בעלמא ותשביתו אין כאן דאינו שלהם, ואולי כיון דיש להם זכות מיקרי שלהם לענין זה.

ובחזו"א כתב דאם לוקח איסור"ה כדי לדעת ידיעה בעלמא, מותר, והוכיח מהא דהתירו לבדוק כמה גידים יש, אמנם החת"ס כתב שם שזהו משום שמת גוי מותר בהנאה, [ובלא זה חולק על החזו"א].

ויש שלומדים אומנות הבישול, ופעמים משתמשים בחומרים שהם איסור"ה, ודינם תלוי לכאורה במחלוקת החת"ס והחזו"א.

ובפשוטו יש לתרץ עיקר הקושי' [היאך הותר להשתמש בלחמי חמץ] דמצוות לאו להנות ניתנו, אמנם רבא סובר בר"ה דף כט דלא אמרין מצוות לאו להנות ניתנו, ובאבי

בעושה מעשה באיסור"ה לפני שנהיה איסור"ה אם מקרי מעשה

ונהנה מאיסור"ה. ואמר שאין לתרץ דנהנה בלא מעשה, דכיון דעשה מעשה אף מקודם שזה אסור בהנאה מקרי הנאה ע"י מעשה.

ועיקר הקושיא שנהנה, דבר זה מפורש בתרומות פ"ה דמבואר שם דאחד שלעס מאכל האסור ובירושלמי איתא דה"ה חמץ, סובר ר' אלעזר דלעוס כבלוע ומותר לו לבלוע. ורבנן סברי דאסור.

ומפורש דבבלוע אין איסור. דכל הנידון דר"א סבר דאף לעוס כבלוע ומותר לבלוע ורבנן סברו דלעוס לא כבלוע אבל בלוע ודאי היה כבלוע. והיינו דזה מקרי כמי שאינו. ובהמה שאכלה נמי לא מקרי שאחרי אכילתה שזה נמצא, אמנם אם מתה הבהמה ודאי אסור להנות מזה.

הנה אם אחד מסתכל על תמונה של איסור"ה ונהנה, עובר רק על איסור מראה, אבל אם אחד מניח תמונה כדי שיהנו, ודאי מיקרי מעשה, וכן אם בהמתו אוכלת חמץ בפסח, דעת המקו"ח דלא מיקרי נהנה משום דלא עושה מעשה, אבל אם מניח הבהמה שתאכל ודאי מיקרי מעשה. ויש לעיין במעמיד הבהמה ליד חמץ לפני פסח, אם מקרי מעשה, ובמ"ב כתב דאסור להניח בהמתו לפני פסח כדי שיאכלו בפסח אבל יתכן שהוא קאי לפי המג"א שגם בלי מעשה אסור.

ובחזו"מ ביקר רבינו מרן הגר"ג אדלשטיין זצללה"ה אצל האדמו"ר מסטריקוב, ואמר לו ששמע שאלה היאך מותר לאכול חמץ לפני שעה שלישית הרי החמץ אח"כ נמצא במעיו

חמץ ופירורין של קמח

ולא של הבן. וא"כ גם בפירורין יהיה דאוריתא.

והנה במנח"ח חידש דין נפלא, שאם יש לאחד חמץ שהוא רק שלו מדרבנן, עובר עליו מדאוריתא, דזה מקרי מצוי בידו מן התורה, והוסיף דלא מהני על זה ביטול כיון דהוא לא בעלים לבטלו דהוא בעלים רק מדרבנן.

ולפ"ז יוצא, שאם יש חמץ לבנו הקטן הואיל והאב זוכה בזה מדרבנן, הרי האב עובר בב"י מן התורה אף לא לפי הגר"א, ולא מועיל ביטול.

יש לעיין אם אחד נותן מתנה חמץ לקטן לפני שעה שישיית והוה דעת אחרת מקנה, והקטן קונה מדאוריתא, ואין לו שום אפשרות ליפטר מבל יראה, אם מקרי ספיה, דבזמן שנתן לו הרי לא עובר איסור, ועוד יש לדון בזה, דאולי בקטן כלל לא נאמר דין עשאו הכתוב כאילו ברשותו דכל העשאו הכתוב כאילו ברשותו זהו בשביל שיעבור על ב"י, ואם כן בקטן שלא עובר לא יתחדש זה הדין, וצ"ע.

הנה מבואר בסוגי' דפירורין (פסחים ו:): דפירורים אין צריכים ביטול להדיא ומאליהם בטלים [עי"ש בתוס'], ויש לעיין בפירורין של קטן, אם שייך גם בזה הסברא דמאליו בטלי, דאם הפירוש מאליו בטלי היינו שזה הדעת כללית ולא צריך לחשוב מפורש, אם כן בקטן לא מועיל, דלא עדיף מאם יחשוב מפורש.

ובן יש לדון לעניין הדין דגללים אפקורי מפקיר היאך יהיה בגללים של קטן. אמנם יתכן לפרש דכאן לכו"ע יאוש שלא מדעת הוה יאוש, וזה הרי מהני אף בקטן [למ"ד יאוש שלא מדעת הוה יאוש, כמב' בב"מ כב: דהקשו שם לאב"י היכי אכלינן תמרי דזיקי דיתמי, עיי"ש].

ויהיה נפ"מ לשי' הגר"א שעובר בב"י מדאוריתא על חמץ של ישראל אחר, וזה ודאי אף על חמץ של קטן כמבואר בנ"ב בדף כט, א"כ אם בנו הקטן קיבל פעם חמץ וזה שלו מדין דעת אחרת מקנה. וחייב בדיקה מן התורה. ולא מהני שום ביטול לא של האב

הזוכה באיסור"ה אם מקרי הנאה

הטעם משום שזכה באיסור"ה. ולפי דברי החזו"א שבאמת לא זכה רק עשאו הכתוב כאילו ברשותו, א"ש, אבל לפי מה שפירש באבני מלואים דהרמב"ם סובר דיש זכיה באיסור"ה, הרי באמת זכה.

בחזו"א כתב בסוגיא דקונמות בנדרים דף לד דמי שזוכה באיסור"ה, זה עצמו שזוכה זה מקרי הנאה מאיסור"ה, וקשה א"כ אמאי כתב הרמב"ם דהקונה חמץ בפסח לוקה משום ב"י, ואמאי לא כ'

בש"י רש"י בחולין דף ד ע"ב

ברש"י דעצם הדבר שאסור לו למכור זה עושהו לאינו ברשותו אבל ממון מיקרי.

ועדין קשה על רש"י הרי האוכל תרומת חמץ בפסח פטור כי אין לזה דמים, ואמאי הרי מדאוריתא יש לזה דמים, ובשלמא תשלומי נזיקין י"ל שמדרבנן פטור. אבל מתשלומי תרומה מה יפטור אותו הרי מדאוריתא הוא ממון, ואיכא למימר שמ"מ כיון דמדרבנן אסור הרי מדאוריתא נמי לא שוה ולכן לא משלם בתרומה אם לפי דמים אבל קשה דהרי רש"י כתב בפסחים דאיסור"ה דרבנן מקודשת וחזינן דזה מקרי שוה בדאוריתא ואולי י"ל דבאמת אינו שוה, אבל היא מקודשת כי היא יכולה לומר לדידי שוה לי. וזה מהני רק בקידושין.

ויוצא לפמש"כ דיש ג' דינים באיסור"ה, הא' שזה אינו ברשותו. הב' שזה אינו ממון. והג' שזה לא שוה. ואינם תלויים אחד בשני. **ולפ"ז** יש ליישב מה שהר"ן כתב בש"י הרמב"ם דיכול לזכות בחמץ בפסח כיון דמותר אחר הפסח, וקשה הרי הגמ' אומרת שצריכים להגיע לגורם לממון, היינו ששויות לא מקרי אבל ממון מקרי, וצ"ע בכ"ז.

ברש"י כתב דאיסור"ה תופס דמיו, דאם אינו תופס דמיו א"כ מצינו דמים לחמץ בפסח. והיינו דהרי אם ימכור יהיה הכסף מותר, ובתוס' תמהו עליו שהרי אסור למכור,

עכ"פ ש"י רש"י שאם הדמים מותרים הוה דמים לחמץ, ותמוה דא"כ מאי דאמרינן שני דברים אינו ברשותו ועשאו הכתוב כאילו ברשתו, והרי מדאוריתא לא תופס דמיו, וא"כ מדאוריתא יש לזה דמים.

והנה במקו"ח כתב, דאף לריה"ג שסובר דחמץ מותר בהנאה, מ"מ צריך לעשאו הכתוב כאילו ברשותו, דכיון דאיכא תשביתו ממילא אינו ממון, כי צריך להשבית, אבל הרי ברש"י מבואר שזה ממון אף שיש תשביתו.

והנה במקו"ח כתב דדין ה'תשביתו' עושהו אינו ממון, וקשה דהא גמ' ערוכה בפסחים דף לב שלריה"ג דמותר בהנאה מקרי ממון, אף דגם לדידיה יש דין תשביתו.

ולחומר הקושיא יש ליישב, דכל מה שכתב המקו"ח היינו רק לגבי זה שמקרי אינו ברשותו, דבזה כיון שצריך להשבית מקרי אינו ברשותו אבל ממון מיקרי. ומעתה נאמר גם

אמאי לא מקפידים לשרוף חמץ בחצרו

והגר"מ שטרנבוך שליט"א כתב להקה"י שיתכן שצריך להשבית בחצרו. והשיב לו דהא כתוב וזורק לים. וכי לכל אחד יש ים בחצרו, וביאר הקה"י דכיון שחל תשביתו תו לא מהני

הנה לדעת כמה מהראשונים הרי חמץ שהוציאו מביתו תו לא עובר בב"י ולא חייב בתשביתו. וא"כ שמוציאים מהבית כבר לא חייבים ואמאי לא מקפידים לשרוף בחצר.

אמנם חמץ שאינו ברשותו כמו שנאבד ממנו או נגזל בזה כתב השע"צ ס' תמג שלא עוברים וגם לא חיבים בתשביטו. ובשנת תש"פ – קורונה, שאספו את כל השקיות כדי לשרוף, נראה דלא קימו תשביטו, דהרי אינו יודע איפה שלו וגם אם יבקשו מהם לא יתנו. וא"כ לא קיימו תשביטו וגם המכירה לגוי לא חלה על החמץ הזה, אלא לא עוברים משום דאינו ברשותו.

מה שמוציא מביתו. וזה תמוה דהרי הרמב"ן שהוא סובר כן כתב להדיא דאם מוציא מביתו לפני הזמן נפטר. **אמנם** נראה דברשותו סגי שזה בידו או בשקית שלו, דהרי כתוב בפסח שני עמו בעזרה והרי עזרה היא לא חצרו, אמנם עדין הרי שכזורק לשרוף הרי זה כבר לא בידו, ואם תשביטו זה בשרפה הרי בזמן השרפה אי"ז בידו.

מי שאביו ביטל חמץ ומת לפני חצות

לא עובר בב"י, אם האב ביטל, וצ"ע הרי ביטול זה רק שהוא מחשיב לעפרא דארעא, אבל היאך זה משפיע על הבן שלא יעבור, והרי הבן עצמו לא יכול להחשיב את זה עתה לעפרא דארעא, דקודם היה שייך לאביו ועכשיו כבר אסור בהנאה.

הנה הר"ן כתב דביטול חמץ חל משום דבעצם אין זה ברשותו ורק משום עשאו הכתוב, ולזה מועיל הביטול, ולפי"ז הביטול חל רק בזמן האיסור, וא"כ אם האב מת קודם לא חל הביטול.

אמנם אם האב מת בתוך פסח ודאי הבן

בהא דכתב הרמ"א שלא יבטלו החמץ ששורפים

מקיים בשרפה, אבל אפשר לומר דלא חייב להשבית כזה חמץ שלא יהיה ברשותו כשיגיע פסח, וא"כ נמצא דלא מקיים תשביטו לא בשרפה ולא בביטול, דביטול לא מקיים דבסוף הרי לא חל הביטול ובשרפה לא דכיון דביטל לא היה צריך לשרוף.

ברמ"א כתב שלא יבטלו מה ששורף, כדי שיקיים תשביטו. וכתב הגר"א שלפירש"י שתשביטוזה ביטול שפיר דמי.

ויתכן לומר דהרי לשי' הר"ן הביטול חל רק בזמן האיסור וכמו שנתבאר, והרי אם שורף הרי לא חל הביטול עדיין, וא"כ הלא

שותף שמשתמש האם זה שלו לגמרי על הזמן הזה או רק קנין פירות

שהוא משתמש זה שלו וכן השני, ויש לעיין אם הכונה שזה שלו רק הקנין פירות או

מבואר בר"ן ריש פרק השותפין דנדרים דבשני שותפין למ"ד אין ברירה על הזמן

דבחצר השכורה עובר המשכיר לדעת כמה ראשונים. אבל כאן הגוף שלו דכיון דיש ברירה א"כ זה שלו על הזמן הזה ומקרי קנין הגוף על הזמן הזה.

ואולי בשביל שלא יעבור סגי אף שיש לו קנין פירות דזה עדיף משוכר, ואם היינו אומרים כן, אז היה מהני אף אם משתמש עמו באותו זמן לדברים אחרים, אבל לגבי החמץ קנוי רק לו, ולפ"ז היה סגי גם אם יש לו חמץ בחדר המדרגות, דלגבי החמץ קנוי לשכן אבל זה לא יפטור מבדיקה, וצ"ע בכ"ז.

שמקרי הגוף שלו על זמן זה, ועיין ברעק"א תשו' סי' קמא, שנראה שבאותו זמן הוא חייב במזוזה מן התורה.

ונפ"מ בכל זה, כשיש לאחד שכן שאינו שומר תורה ומצוות ויש לו במקלט חמץ ולא ביטלו, והרי לפי הגר"א הישראל עובר בב"י מן התורה. אמנם כשהישראל אומר לו שבפסח הוא נותן לו להשתמש, והרי מקלט הוא מקום שאין בו חלוקה ובזה יש ברירה כמש"כ הר"ן, ונמצא שהמקום הזה שייך לשכן אף שלא מקנה לו, וא"כ אין עובר בב"י. ואף

בדיני מצוות ליל פסח

קטן שיגדל בליל פסח

וכמבואר בגמ' סוכה דף כה שמותר לו עכשיו ליטמא למתים מדין עוסק במצוה, אף שע"י שמטמא למתים מפקיע עצמו מהפסח. והיינו דלא חייב עכשיו בפסח.

אמנם באבי עזרי כתב דטמא פטור מפסח, ולפי דבריו אין ראייה מהגמ' שם דשם עושה עצמו פטור ומותר לו משום שהיום אינו מחויב.

ובקובץ הערות כתב שמי שאונן בערב סוכות צריך לבנות סוכה, כי הרי למחר לא יהיה אונן ואז יבטל המצוה, וכן מוכרח בנו"ב שכתב שאם היה אונן סופר בשביל שיוכל מחר לספור הרי אף דהיום פטור מ"מ חייב כי מחר מבטל המצוה, וצ"ע מסוגיא דסוכה כה. ולפי האבי עזרי א"ש.

הנה קטן שיהיה גדול בליל פסח, נראה דאין חייב מערב פסח לדאוג שיהיה לו מצה, דמדאורייתא לא צריך לדאוג דהרי עכשו אינו בר חיובא, וממילא אין גם חיוב לדאוג, ואף מדרבנן נראה שאין חייב. דהרי עכשיו חייב רק מדין חינוך, ובליילה לא יהיה לו חינוך.

אמנם בשפ"א פסחים דף צא כתב דחייב, כיון דבלילה יהיה גדול, ומבואר בדבריו דחייב מן התורה, ע"ש דכתב דצריך על זה מיעוט ומיעוט. וכן שמעתי שכתב בנצי"ב. וכוונתו מסתמא דכיון דבלילה חייב וא"כ אינו אנוס דצריך לדאוג מקודם, אבל בסברא היה נראה ברור שאין כזה חיוב, כיון שעכשיו הוא קטן, וכן נראה באונן שכיון שעכשיו לא חייב במצוה אין חייב עכשיו לדאוג על אח"כ,

בענין שלכם במצות

וכשהגיע למקום שלא מצי לאהדורי כבר מקיים אכילה. אמנם הרי יכול לקיים גם במעיו, וכמו שביאר בלבוש דלכך בלע מצה יצא משום הנאת מעיו, ואז כבר קנה, ויתכן דהואיל והבליעה הוא חלק מהאכילה צריך שיהיה שלו עוד מקודם, ועיין מקור חיים

דנו שצריכים להקנות המצה לצאת ידי השיטות שצריך שלכם. ולכאורה הרי אחרי שהכניסו לפיו הרי הבעלים כבר מתאששים, רק זה עדין לא אבידה, אבל כשכבר הגיע למקום שלא מצי לאהדורי, ודאי הוה אבידה ויכול לקנות בחצר. ואף דהאכילה הוא בגרונו

טען עליו בתשו' קי"ז דהרי צריך את האכילה וממילא גם על זה אמרינן אין איסור חל על איסור, ונראה דפליגי אם זה רק תנאי או שזה חלק מהאכילה ולפי"ז נפ"מ אם יצטרכו אז שלכם וכן יהיה נפ"מ אם אחד הכניס לפיו. עד מקום שלא מצי לאהדורי בערב פסח ובלע בפסח אם מהני.

ולחשוברים דצריך כדי אכילת פרס מהלעיסה יצא שצריך שיהיה אז שלכם.

שהקשה אמאי גזול לא מהני הרי קנאו, ותי' דמיירי בבלע, והק' הרי גם בבלע אחרי שנכנס למעיו זה שינוי. וכתב דאולי צריך להיות שלו בשעת הנאת גרונו.

ונראה דפליגי בזה החת"ס והכת"ס, דהנה החת"ס בתשובה כזו הק' אם נאמר דביוהכ"פ הכל תלוי במעיו, א"כ אמאי אין איסור יוהכ"פ חל על נבילה, הרי נבילה עבר כבר בגרונו ואת היוהכ"פ עובר רק במעיו, והכת"ס

כשיבא משיח לפני פסח אם נוכל לאכול מצות שאפינו קודם

פרס כל הכביצה, ואם נאמר שסגי בכביצה כדי אכילת כל כזית כדי אכילת פרס נמצא דאין כאן טומאת הגויה וכשפיר נוכל לאכול באותן מצות טמאות יחדיו עם הקרבן פסח.

והנה הך מחלוקת של המהר"ם שייך להגר"ז זה נוגע לכל פעם שאוכלים כביצה אחר נט"י ובזה צריך כל הכביצה כדאח"פ או סגי כל כזית.

ולפי"ז בכל חוה"מ פסח שאומר ענט"י צריך להחמיר שהכביצה יהיה כדאח"פ ואם לא כן יש חשש ברכה לבטלה. והעולם מחמירים רק כזית מצה. וותר צריך להחמיר באיסור ברכה לבטלה ועיין לקמן שהוכחנו שזה יותר חמור.

מרן הגר"ח קניבסקי זצלה"ה היה מברך הנוכחים כשהביאו לפניו המצות, יה"ר שלא יוכלו לאכול ממצות אלו השנה. והכונה שכיוון שאנחנו טמאים הרי המצות טמאים, והנה הרי נחלקו אם מקבל טומאה רק בכביצה, אבל לטמאות אחרים ודאי צריך כביצה, וא"כ יכולים לאכול אותם מצות עם הקרבן פסח.

אלא דיש טומאת הגויה, ובזה נקט הח"ח בליקוטי הלכות דצריך דוקא כביצה. אבל הרי בסעודת יו"ט צריך לאכול כביצה וא"כ יש כאן טומאת הגויה.

אבל נחלקו המהר"ם שיק והגר"ז במקומות שצריך כביצה האם צריך כביצה כדי אכילת

קטן שאוכל מקרבן פסח אם יכול לאכול יותר מכזית

דלא יכול להתמנות אין בו דין מינוי, והתוס' בפסחים דף פח כתבו שזהו מדין חינוך.

נחלקו התוס' והר"ן אמאי קטן אוכל מקרבן פסח הרי לא נתמנה דהר"ן כתב דכיון

וצ"ב היאך מתיר חינוך את האיסור דאוריתא של 'שלא למנוי', ונפ"מ בין תוס' והר"ן במי שנהיה בר מצוה בליל פסח, דלפי הר"ן מותר משא"כ לפי תוס' אסור כי האיסור לא מחמת ספיה אלא איסור גמור.

ויש לעיין אם לפי תוס' יהיה מותר לאכול אף יותר מכזית דהרי החינוך זה על מה שמצווה ויותר מכזית אין חינוך. ואף שמצאנו כן חינוך בקיומית כמו בבת ולענין ד' מינים, אבל זה לא יתיר איסור דאוריתא וצ"ע.

אמאי לא מברכים על מצות ארבע כוסות

באבודרהם הק' אמאי לא מברכים על מצות ארבע כוסות, ות' דכיון שכוס ראשון הוא של קידוש, הרי בלא"ה צריכים לשתות משום קידוש.

ואינו מובן, דהרי בקידוש כלל לא חייבים לשתות וסגי בטעימה. וכאן חייבים כולם לשתות. ועוד הרי בפשטות כל כוס הוא מצוה בפני עצמה.

בחא דמברכים על כל כוס

בחה דמברכים על כל כוס. הביאו א' מן הטעמים דהוא משום שאסור לטעום אחרי הכוס וממילא הוה הפסק. ומקשים הרי גם ביוהכ"פ אסור לאכול אחרי שאכל שיעורים וצריך לחכות שיעבור זמן אכילת פרס, וא"כ הוה הפסק. ולק"מ דהרי זה ודאי שמי שאכל שיעורים הרי לא אכל בדיוק פירור אחד פחות מהשיעור, וא"כ הרי יכול לאכול עוד טיפה, ושוב אין זה הפסק.

בחה דמברכים על כל כוס

במשנה ברורה הביא הטעם דמברכים על כל כוס, משום דכל כוס הוא מצוה. והביא במ"ב דאם בירך מבעוד יום הגפן לא פוטר את הגפן של כוס ראשון, וצ"ע דהמ"ב מביא שמי שלא היסב בכוס שני ובירך הגפן. דצריך לשתות עוד הפעם אבל לא צריך לומר הגפן. ואמאי, הרי הברכה שבירך זה

היה רק ברכת הנהנין ועכשיו צריך לברך עוד הפעם על המצוה. וכמו שברכה על כוס ראשון לא פוטר כוס שני, וצ"ל דהיכא שמברך על המצוה לא יכול לפטור על מצוה אחרת אבל היכא שזה על נהנין זה יכול לפטור על מצוה אחרת. והא דכשבירך בערב פסח לא פוטר את כוס ראשון, התם משום

דבשעה שביד עדין לא היה לו המצוה ולא יכול לפטור את המצוה שעדין לא נתחייב בה. והיינו דהיכא שמברך על מצוה אחרת לא יכול לפטור מצוה זו. אבל כשביד על נהנין יכול לפטור אבל כשעדין לא חל המצוה לא יכול לפטור.

אם אחר יכול לאכול מצה של השני בלא רשותו מדין נחא ליה לאיניש

מדבר איפה שמכלה הדבר. וחזי' מדבריו שאין חילוק.

אמנם יעו' היטב בגר"ז הל' שאלה והל' פקדון שלמד בשי' תוס' שרק כשמכלה אסור אבל גם התוס' מודים שכשאינ מכלה מותר עי"ש בקונטרס אחרון, ומשמע מדבריו שאין היתר מיוחד של מצוה, אלא ההיתר במצוה כי יודע שמסכים. ותמיד מותר כשיודע שמסכים גם לא במצוה ורק לכלות אסור ולפ"ז גם במצוה אסור לכלות וצ"ע.

יש לדון אם מצד נחא ליה לאיניש יכול לאדם לקחת וגם לכלות את הדבר. כי לא מצאנו רק בלולב וטלית שהדבר נשאר וכן אם אחד רואה חלות של השני בשבת, אם מותר לו לאכלם מדין נחא ליה.

ונראה שנחלקו בזה הקצה"ח והגר"ז. דהקצה"ח הק' על שי' התוס' באלו מציאות שסוברים דאסור לאכול אצל השני אף אם יודע שהשני יסכים והק' א"כ אמאי בניחותא דמצוה שרי, וכתב דמצוה שאני, ומה קשיא ליה הרי גם במצוה אסור לכלות והתוס' וצ"ע.

חצי יהודי וחצי גוי אי מותר לאכול מקרבן פסח

י"ב והחלק הנקבה נהיה גדול והחלק הזכר קטן וא"כ רק חצי יכול להתגיר משום שהוא גדול.

ובעיקר דברי המנ"ח שזה מיקרי לאו שיש בו מיתה, בפשטות מה שגוי חייב מיתה אי"ז מחמת חומר החטא אלא דהואיל ונפשם אינה חביבה חייב מיתה. וא"כ פשטות עשה דוחה ללאו זה.

והגר"א גניחובסקי אמר ששאלו להחזו"א אם אחד עומד להתגיר וצריך לאכול אבר מן החי משום פק"נ וספק אם יאכל בתור יהודי

במנ"ח פ' בהר דן אי חצי ישראל וחצי גוי מותר לו לאכול מקרבן פסח. כיון דאיכא וכל ערל לא יאכל בו ובגוי זהו חיוב מיתה ואין עשה דוחה לאו שיש בו מיתה.

ובמנ"ח שם הביא היאך משכחת לה חצי גוי וחצי יהודי, בעבד שהיו לו שני אדונים אחד גוי ואחד יהודי, עי"ש.

ויש למצוא לכאור' אופן נוסף לחצי גוי חצי יהודי, לשי' הראב"ד דאנדרוגינוס הוא חצי זכר חצי נקבה, ונתגייר ולא טבל, והחצי נקבה לא צריכה למול. ועוד אופן, שנהיה בן

או בתור גוי. ואמר החזו"א שיאכל בתור גוי. וחזינן דזה פחות חמור אף שגוי חייב מיתה. וצ"ע אם המנח"ח יחלוק על זה ויסבור דגוי מיקרי יותר חמור, ועל עיקר פסקו של החזו"א

שמעתי להעיר דהרי בגוי אין היתר של פקו"נ וא"כ דגוי זהו רק גדר של אונס וביהודי זה היתר. וא"כ עדיף לעבור בהיתר מאשר לעבור באיסור אף שיש כאן אונס וצ"ע.

כשאחד מספר ביציאת מצרים היאך יוצאים השומעים בדין הסיפור

בגמ' פסחים דף קטו מבואר, דסומא הואיל ואינו מחויב אינו יכול להוציא ביציאת מצרים, ובפשטות חזינן דזה דין שומע כעונה, ומרן הגר"ד לנדו שליט"א הק' להגר"ח גרינימן זללה"ה דבשאג"א סי' כט מביא לשי' אחד מן הראשונים דאין דין שומע כעונה בדברים דאוריתא, וקשה מכאן, דהוה דאוריתא ומ"מ אמרינן שומע כעונה.

א"כ לא שייך חסרון של חד דרבנן ותרי דרבנן דזהו רק דין בשומע כעונה אבל לא מקרי מעשה קוף כיון דהכל דרבנן. ומשמע שזה דין שמוציא.

אמנם הראוני שהר"ן בקידושין דף לא מביא את הגמ' לענין הברכות שאומרים אחרי ההגדה, ולפ"ז אין לנו גמ' על ההגדה עצמה. ובזה יתכן שלא צריך לשומע כעונה. ולפ"ז יתכן שקטן יכול להוציא בהגדה ביו"ט שני דלא מקרי קוף, אבל עיין ברא"ש קידושין סי' מא דמשמע מדבריו דהגמ' קאי על ההגדה עצמה.

ולשי' שהביא בשאג"א סי' כט דאין דין שומע כעונה במצוה דאוריתא אז ע"כ יצטרכו לומר דמיירי כאן על הברכות. ובכל זה גם נפ"מ לדינא אם לכתחילה יש דין שכל אחד יאמר לעצמו דאם זה מדין שומע כעונה הרי לכתחילה עדיף שהוא לבד יעשה, ועל הגר"א מובא שבזכור נהג לקרא לבד ומ"מ בהגדה הוא היה מדבר והשאר שומעין, וצ"ע.

ותי' לו הגר"ח זללה"ה, דכאן אין זה מדין שומע כעונה אלא שכך הוא צורת הסיפור, והא דאמר' בגמ' שסומא אינו יכול להוציא היינו שזה ודאי שאם קוף ידבר יציאת מצרים לא יכול לצאת בזה. וכיון דסומא פטור הרי זה כקוף. אמנם יש להוכיח לא כן. דהתוס' במגילה דף יח ע"ב כתבו על מה דמתרץ בגמ' בפסחים קסבר מצה בזמן הזה דרבנן ולכך סומא יכול להוציא. והקשו התוס' דעדין קשה הרי סומא היה תרי דרבנן והיאך יכול להוציא חד דרבנן ואם לא צריך להגיע לשומע כעונה,

אשה שאכלה מצה וחשבה שזה כמו מוכות שנשים לא חיבות

יש לעיין אם אחד כיוון רק על מצוה קיומית, אם חסר כאן בכונה על מצוה חיובית וכמו באשה שחשבה שאין חיוב לאכול מצה בליל פסח וכמו סוכה, אם מהני כוונתה לשם

אבל נראה שלהגר"א זהו מצוה אחרת, והיינו דיש מצוה של בערב תאכלו ויש מצוה של שבעת ימים תאכלו מצות. וזה שני מצוות. ובזה נראה דיתכן דגרע אף ממצוות אין צריכות כוונה, דחשב למצוה אחרת. וא"כ לא יועיל מה שנהנה, וצ"ע. וכן בסוכות אם כיון לשאר הימים הרי כיון למצוה אחרת.

מצוה, ובאמת יוצאים אף בלא כונה משום דנהנה כמו שכתב בשו"ע סי' שעה. **ולכאורה** אותו ספק באחד שלא יצא בכזית ראשון, כגון שהיה טבל, וכזית שני לא נתכוין אבל נתכוין עכ"פ למצה של הגר"א שסובר דבכזית שני יש קיום. ובזה נפ"מ תלוי אם מהני כונה למצוה קיומית.

אם לחברו אין מצה כלל, אי צריך להפסיד את הכזית אפיקומן בשביל חברו

יש מקום בסוכה או לגדול או לקטן צריך לתת לילד הקטן כדמוכרח מהמ"ב. והמנחת אליעזר חולק.

ולכאורה צודק המנחת אליעזר דמה זה גרע מחטא כדי שיזכה חברך, וכ"ש שצריך לבטל מצוה דרבנן, ויתכן שהרי חזינן ברמ"א יו"ד סי' שלד שבשביל ערבות לא צריך להוציא כסף, וא"כ להפסיד מצוה זהו נמי להפסיד דלא חייב להפסיד משא"כ באיסור הרי לא מפסיד אלא עובר איסור, וכיון שמותר אין כאן איסור.

ולפ"ז נראה שיהיה מותר לתת לשני, ורק לא חייב.

ובשערי תשובה הביא ששנים שירשו כזית מצה, והשאלה או שכלאחד יאכל חצי ויקיים מצות חצי שיעור, או שאחד יאכל את הכל, וכתב שם שעדיף שאחד יאכל הכל, ואז ירויח שהוא גם קיים. ובפשטות היה נראה שאינו חייב כמו שאינו חייב לתת דרבנן לשני. וכן שמעתי שאמר בזה מרן הגר"ש אלישיב, אבל יתכן שאין חייב

לכאורה היה נראה שחייב להפסיד דהרי ערבות זה דין תורה, ועי' שעה"צ סי' תרנ"ה שכתב שאם לשני אין מצה זה כאילו שלי אין מצה, ואם דרבנן נדחה בשביל הערבות של הגוי, ועוד הרי מבואר בגמ' דעושים דרבנן כדי להציל השני מאיסור תורה דאומרים חטא בשביל שיזכה חברך וכ"ש להפסיד מצוה דרבנן. וכן דעת המנחת אליעזר.

אמנם יש להוכיח מהמ"ב לא כך, דכתב בסי' תקנח דמי שיש לו לולב ויש עיר שאין להם שאין להם לולב צריך ליתן להם, אבל אם יצטרך לקחת לולב של הקהל ואחרי כמה ימים יפסל אחרי משמוש אין צריך ליתן, וחזינן דאין חייב ליתן את הדרבנן שלו בשביל הדאורייתא של השני, שהרי כאן רק יפסיד את הדרבנן, וא"כ ה"ה לא חייב לתת האפיקומן בשביל מצה של השני.

ולפ"ז אם יש לאדם כזית מצה שיכול ליתנו או לבנו הקטן או לבנו הגדול, חייב לתת לבנו הקטן, דהרי קטן זהו לא ערבות זהו מעיקר חיובו וגדול זהו ערבות. וכן אם

ב.

הנה דברנו באופן שיבטל אפיקומן בשביל השני, ויש לעיין באופן שיבטל המצה של יום ב' שזה גם דרבנן, אבל זה לא הגיע עוד עכשו. ויש לו עכשו חיוב ערבות על הדאורייתא, ואולי בזה צריך לעשות מה שמוטל עליו עכשיו. אמנם גם זה חזינן מהמ"ב דמחמת יום של למחר של דרבנן לא צריך לדאוג לערבות אף לעיר שלמה. וה"ה כאן ודו"ק היטב. ומעשה באחד שלא התפלל מנחה והגיע הרגע האחרון, ובקש ממנו זקן אחד שיניח לו תפילין, ולפמש"כ לא צריך ליבטל ממנחה בשבילו.

אבל מותר לו לתת כן וזה דיבר השערי תשובה.

ויתכן שזה תלוי במחלוקת הרע"א והחזו"א דהרע"א כתב בתשו' סט דאם יש לו שני מצוות ועל מצוה אחד צריך להוציא כסף ועל השניה לא צריך כמו כיבוד אב ואם דיכול לעשות מה שרוצה. דאף דכיבוד אב פטור ועל זה כתב דאינו פטור אלא הוא אנוס.

והחזו"א חולק דכיון דלמעשה חייב במצוה השניה ואם לא יתן יבטל, ובכיבוד אב לא יבטל חייב במצוה השניה, וא"כ ה"נ כיון דלקיים הדאורייתא לא צריך ואת הדרבנן צריך אין לו סיבה לא לעשות את הדרבנן וצ"ע.

אם צריך להפסיד בשביל חברו הידור מצוה

אין לולב, אין חייב לתת לו כיון דיש הידור שהלולב שלו, ואף דיברך על של הקהל ויקנו לו, מ"מ הידור לצאת בשלו (וצ"ע איזה הידור זה הרי מקנים לו) ולא חייב לתת הידור שלו בשביל השני, וכתב האליהו רבא דזה דלא כמג"א ועכ"פ להמג"א ודאי שצריך להפסיד את ההידור כדי לתת לשני.

אמנם בספר מחנה חיים סי' סא כתב דהמג"א לא חולק על הבני יעקב, אלא דזה תלוי איזה הידור. הידור שבגוף המצוה כמו שלכם זה לא צריך לתת לשני, אבל הידור שאינו בגוף המצוה כמו שמונה נרות, בזה צריך לתת לשני.

ולפי"ז הכא לכו"ע יצטרך לתת דההידור של עוד כזית זהו לא הידור בגוף המצוה.

יש לעיין אם לאחד אין מצה, האם צריך לתת לו משלי את הכזית השני של המצה, שזה לא מעיקר הדין אלא הידור, ובפשטות היה נראה שודאי צריך לתת, דהרי ערבות זה מצוה דאורייתא וצריך לבטל מצוה של הידור בשביל מצוה גמורה, אבל לפמש"כ לעיל דאף מצוה דרבנן לא צריך להפסיד בשביל ערבות. א"כ אולי גם הידור לא צריך להפסיד.

אמנם הדברים מפורשים במג"א סי' תרע"א, דכתב דבחנוכה אם יש לו כמה נרות ולחברו אין אף נר חייב לתת לחברו ולהפסיד ההידור. וא"כ מסתבר דה"ה כאן.

ובאליהו רבא הלכות חנוכה הביא מספר בני יעקב שאם אחד יש לו לולב שלו ולחברו

ב. הידור מצוה, אם הידור לא בגוף המצוה חייבים לתת.

ג. הידור שהוא בגוף המצוה, דעת הבני יעקב שלא צריך.

ד. דבר שהוא רק לכתחילה כמו שתית רוב כוס, יש לעיין.

ה. יש לעיין כשמקיים רק מצוה קיומית, כגון שיושב בתפילין אחר התפלה ובא אחד לבקש ממנו שאין לו תפילין, צ"ע אם חייב להפסיד המצוה שלו כדי שהשני יקיים חיוב, וצ"ע לדינא.

אמנם לפ"ז אם ע"י שיתן לשני יפסיד שמורה בה משעת קצירה בזה יהיה לפי המחנה חיים לא יצטרך לתת דזה הידור בגוף המצוה.

ושמעתי להסתפק היאך הדין אם חייב לתת להשני יין כשהוא יפסיד את הלכתחילה לשנות את כל הכוס.

נמצא למש"כ יש ארבע חלוקות:

א. **מצוה** דרבנן, דעת המ"ב שלא צריך להפסיד בשביל שהשני יקיים דאוריתא, והמנחת אליעזר סובר דצריך.

משכחת לה מצוה שאינה מצוה רק מדרבנן

מצוה, אבל מצוה דרבנן הוה, ואולי סגי בזה כיון שחייב רק מדרבנן.

ומרן הגר"ד לנדו שליט"א אמר שבשנת השביעית לפי הרמב"ן דיש מצוה לאכלה, אם היה כורך במרור שהוא שביעית הרי לא מבטל את המצוה, וכן תרומה לכהנים.

להסוברים דהטעם כעיקר דרבנן הרי אם יש פת אורז ויש בה טעם מצוה הוה מצוה דרבנן. ומי שלא אכל מצוה בהסיבה דחייב רק מדרבנן מסתמא לא סגי ליה במצוה דרבנן, ומ"מ צ"ע אם יוצא בכורך במצוה זו, דתמיד לא יוצא משום דאתי טעם מרור ומבטל טעם

כשאוכל מצוה יותר מכזית בכדי אכילת פרס האם בהכל מקיים מצוה

ואף שלא חייב אבל קיומית מיקרי.

אבל יקשה להנצי"ב שסובר שכל מה שאוכל בליל הסדר מקיים מצוה, והרי כתבו התוס' דאם כבר אכל הכזית שוב מיקרי רשות. וא"כ להנצי"ב חזינן שקיומית מקרי רשות וא"כ אמאי ביחד מהני הרי א"א

בגמ' מבואר דלמ"ד מצוה ומרור דאוריתא יכול לצאת בכורך יד"ח מצוה. וצ"ע הרי א"א לצמצם, וא"כ הרי יתכן שכבר אכל כזית מצוה, ועדין מרור לא גמר, וא"כ מה שממשיך יותר מכזית זה רשות ומבטל המרור, וכן להיפוך.

וחזי' דהכל נקרא קיום המצוה ולא מבטל

לצמצם, ואשר צ"ל לכאורה, דביחד מקרי חובה, דמקיים חובתו ביותר. וכן צ"ל כשאוכל ביחד הפרוסה והשלמה, ובולע יחדיו, הרי חד מינייהו רשות, והיאך יוצא הרי אתי רשות ומבטל מצוה, אלא

דכשאוכל שניהם יחד מקיים בהכל המצוה וכן"ל. ובב"ח הביא דהמהר"ל הק' דכל שאינו בזה אחר זה אינו בב"א, ולפמש"כ כאן מיקרי ששניהם מן המצוה ומקיים בהכל יחד את המצוה.

משכחת לה שיאכלו כזית מצה ולא יצטרכו נט"י ולא ברהמ"ז

אם יש לו כזית מדוקדק ממש, דמבואר בגמ' חולין דף קג ע"ב שנשאר בין השינים ולא הוה הנאת מעיו, אמנם הנאת גרונו איכא. והנה לענין מצה סגי בהנאת גרונו וכמבואר בחת"ס תשו' קכ"ז, אבל לענין ברהמ"ז צריך הנאת מעיו, וא"כ אינו צריך

לברך ברכהמ"ז ולא נט"י. וכן מי שאוכל להעביר החריפות, דודאי שיוצא ידי מצה, דאטו מותר לאכול נבלה להעביר החריפות, וה"ה לענין מצוה שיוצא בזה, אבל ברהמ"ז והמוציא לא צריך, ואמנם נט"י צריך ככהאי גוונא.

מי שבולע חצי מצה ומקיא וחוזר ובלעה

בגמ' חולין מבואר שלמ"ד הנאת גרונו [וכן הלכה] סגי שיאכל חצי ויקיא ויאכל אותו חצי עוד הפעם. כי יש הנאת גרונו. ויש להסתפק אם גם בבליעה הדין כן. ותלוי לכאורה במחלוקת הלבוש והשו"ע

הרב, דבהא דאמר בלע מצה יצא, כתב הלבוש בהגה"ה שזהו משום הנאת מעיו. אבל הגר"ז כתוב שיש בבליעה נמי הנאת גרונו וא"כ לדעת הגר"ז יוצא ודלעת הלבוש לא יוצא.

כשאוכלים בחוה"מ מצה האם גם צריכים למהר כמו בליל הסדר

העולם מקפידים למהר בליל הסדר לאכול בכדי אכילת הפרס, משום שחוששים לשיעור הכי קטן. אבל בחוה"מ לא הקפידו בזה, ונראה דכ"ש שצריך למהר. דהנה ברכת ענט"י לא

מברכים רק כשאוכלים כביצה, ודעת כמה אחרונים שצריך כל הכביצה כדי אכילת פרס. והרי נמצא שבלע זה הוה ברכה לבטלה. ואיסור יותר חמור ממצוה. ואף שיש להשיב דמבואר במשך חכמה. בפ' תפילין דיותר חמור

צריכים לברך, הרי לא עבר ברכה לבטלה גם על הצד שלא צריך לברך, וראיה מהא דבספק ברהמ"ז מברך, ופי' הרע"א דכיון דחייב לא עבר על ברכה לבטלה. וה"ה כאן כיון דסומכים על רוב מדרבנן חייב לברך ולא היה לבטלה.

אמנם מהשעה"צ רואים לא כן, דכתב בסי' רט דאין לברך על ספק ספיקא, וחזי' דספק ספיקא דברכה לבטלה יותר חמור מאיסור אשת איש. וא"כ אם חוששים לכזית מצה, צריך ע"כ לחוש לאיסור ברכה לבטלה, ועיין.

מצוה מאשר איסור, ולכן תפילין יותר חמור מטריפות עי"ש. וביאור הדבר דבאיסור הרי הוא אנוס ולא עבר משא"כ במצוה לא יהיה לו המצוה, אבל כבר הוכיח במשנת ר' אהרן, דבמוציא ש"ש הוא יותר חמור, דהרי בטלית צריך לבדוק החוטים רק מחמת הברכה ולא מחמת המצוה, וחזי' דש"ש חמיר. ועיין.

וא"כ אם בשביל כזית מצה חושש משום ברכה לבטלה, ובסברא היה מקום לומר דאדרבה ברכה לבטלה קיל יותר, דברכה לבטלה אם אחד מברך משום שלפי הרוב

אחד שמקיים מצוה בדיעבד אם שייך שיקיים שובלכתחילה

או הפרוסה לבד או השלמה דהרי זה מתערב וא"כ הרי אם יתנה הרי כיון שחלק פרוסה וחלק שלמה הרי אם התנה הרי יש כאן אכילת רשות שמבטל מצוה, אלא ע"כ שאף אם יוצא בדיעבד מ"מ צריך לקיים לכתחילה. וכן נראה במ"ב באפיקומן שאם יצא באפיקומן ואכל אח"כ הרי צריך עוד הפעם לאכול אף שיצא בדיעבד. וכן מוכרח בתוס' פסחים קט"ו ע"ב שכתב שאף שיצא בכרפס בדיעבד ידי מרור, צריך לאכול שוב מרור לצאת לכתחילה. וחזי' דאף אחרי שיוצא בדיעבד יש ענין לצאת לכתחילה, וזה נפ"מ להרבה דברים, ואכ"מ.

ידוע בשם הגר"ח מבריסק דאחרי שמקיים המצוה לא שייך שוב הידור.

ויש שסוברים, דהוא הדין באחד שקיים בדיעבד שלא שייך שוב שיקיים לכתחילה.

אבל יש להוכיח מכמה מקומות לא כן, א. דמבואר במ"ב לעניין אכילת הכזית ראשון של מצה, דיכניס שני הכזיתים לפיו ויבלע חד מהם ואח"כ השני. וקשה הרי זה ודאי שאפילו אם העיקר זה הפרוסה הרי יוצא בשלמה וכן להיפוך, וא"כ מה מרויח בזה. והיה מקום לומר שמתנה אם זה העיקר מכיון בשני שלא לצאת. אבל הרי אינו יכול לבלוע

בענין אומן קונה בשבח כלי

או שותפות בכלי. וע"ד משל, אם לקח עצים ועשאן שולחן, והעצים שוים מאה ושולחן

נחלקו הקצוה"ח והנתיה"מ, בגדר הקניין דאומן קונה בשבח כלי, אם קונה רק השבח

שותפות א"כ יועיל שיאכל יותר, אבל אם קונה את כל השבח, יש לדון אם צריך שהשבח גם יהיה שלו, ואם צריך לא יועיל שאכל יותר.

ומעשה היה שלקחו מיד הקמח במוצאי פסח ולשו ואכלו, ואח"כ נזכרו שלא הפרישו חלה, והיה שטענו שזה שייך לגוי, אבל הרי אומן קונה בשבח כלי, וא"כ אם יש לו שותפות בשיעור חלה חייב, אמנם אם נאמר שרק השבח שלו אולי מיקרי הכל שותפות גוי. **ומעשה** שנתחלפו ב' חברות בהמים שמלאו למים שלנו, ולשו מצות במים שאינם שלהם, ויש לעיין אם השלכם מספיק בקמח או צריך גם במים. וזה ודאי שנשאר לו בעלות כמבואר בביצה דף לח דבתחומין הולכים לפי בעל המים, וצריך לדעת לגבי שלכם, וכן אומן קונה בשבח כלי.

והכא יש לעיין דמקבל שותפות גם בקמח, וכמו דמבואר ברע"א תשו' כג, וגם יש לעיין להסוברים דאי אפשר לעשות לשמה בדבר שלא שלו, אם המים לא שלו, אם לא יוכל להחיל לשמה בקמח, ועיין.

ויש שחששו במה שמקובל שילדות קטנות עושים בגן או בבית הספר בצק, דזה שייך להם משום אומן קונה בשבח כלי, ואח"כ לא יכולים להפריש חלה. ואין בזה בית מיחוש דמעשה ידיה לאביה וממילא העבודה שייכת לאב והוא קונה, ואם זה ילד קטן הרי מדרבנן מעשה ידיו לאביו ואף דזה שלו מדאורייתא אבל מדרבנן סגי לגבי מעשר בזמן הזה דרבנן, כמבואר בגיטין דף סד.

מאתים, האם הוא שותף בכל השולחן, או שיש לו את השבח, והיינו דלראשון יש את העצים ולשני את שבח השולחן.

ולפ"ז אם אחד יש לו הקמח והשני לש ועשה מזה עיסה, הרי לפי הקצה"ח יש לו שותפות עיסה, ולפי הנתיבות יש לו בשבח. ויש לעיין אם יהיה כאן חסרון דשלכם דאם זה שותפות ממש אז יצטרך לאכול כשיעור, אבל אם יש לו את שבח המצה צ"ע אם סגי שלכם בקמח או דצריך שלכם בהכל. ואז לא יועיל שיאכל עוד דהקמח של השני ולו יש את השבח ואם צריך שלכם הרי אין לו בשבח.

והנה מבואר בפוסקים דקטן יכול לעשות מצה, אם לא משום לשמה, ויתכן שמהני בעומד על גביו. וקשה הרי הקטן קונה, בשבח ואינו יכול להקנות, וכן מבואר בגר"ז על התורה [סטנסיל], דלכך היה צריך שבצלאל יהיה גדול דאם היה קטן היה קונה בשבח. ולא היה יכול לתת.

והנה ברשב"א כתב, דאם האומן אינו רוצה לקנות בשבח הכלי אינו קונה, וא"כ יכולים לומר לו שלא יקנה, אבל יתכן שלקטן אין דעת לא לקנות, וכן הביא מהפנ"י שהקשה היאך מהני שקטן יכתוב הגט הרי אומן קונה שבח כלי. וחז"י דסובר דלא מהני אם יאמר לא רוצה לקנות וכן היה מקום לומר שאמר שעושה בשביל השני.

ובאמת הרע"א דן מה הדין בחנם אם אומרים אומן קונה, אבל יתכן שגם זה אין דעת לקטן. והכא במצה יש לעיין, דאם זה

בהא דכתב הרמ"א לסדר הקערה כדי שהמצה לא תהיה לפניו

ברמ"א כתב לסדר הקערה באופן שיהיו לפניו כדרך אכילתם, דאם ע"ד משל, המצה תהיה לפניו, הרי יש כאן אין מעבירין על המצות.

ותמוה דהרי מבואר במ"ב סי' כה שאם עכשו לא רוצה להניח תפילין יכול לקחת מקודם את התפילין ואין כאן חשש של אין מעבירין. וגם בסוכות מי שבא ולולבו בידו אינו חייב לברך לפני התפלה. אלא דעכשו עדין אינו רוצה לקחת הלולב, וא"כ ה"ה

במצה. ואולי י"ל, דבלולב הרי המקום של הברכה בהלל, וא"כ מקרי שלא הגיע הזמן, משא"כ כאן אין דין שהמצה צריכה להאכל אחרי ההגדה. אלא יש דין להקדים או יש דין בשעה שמונחים, ואולי הדין של אין מעבירין גובר על דין זה. אבל הרי כתבו בספרים דיש דין לומר שבע ברכות לפני המצה וא"כ עדין לא הגיע הזמן, וצ"ל דזהו רק דין לכתחילה דברי הרמ"א.

מי שעשו הקידוש מבעוד יום

יש זקנים שעושים קידוש מבעוד יום ואוכלים אז מצה, ואף שבערב פסח אסור לאכול מצה, מתירים להם.

אבל נראה פשוט שאח"כ ששותים כוס ראשון צריכים לומר עוד הפעם הגפן, דהא על כל כוס אומרים ולא פוטר הגפן של ערב פסח.

ויש לעיין שיצטרכו לומר שהחינו על המצה, דתמיד לא אומרים כיון שהשהחינו

פוטר אבל כאן הרי בירך שהחינו בזמן שעדין לא היה חובת מצה, וזה תלוי במחלוקת הביכורי יעקב והשערי אפרים דבהלכה מבואר שאם בירך על בניית הסוכה זה פוטר מלברך על היום אבל אם בירך על היום נחלקו אם מועיל על הסוכה [והגר"צ שטינברג שליט"א העיר, די"ל דעל המצה ומרור יוצאים בשהחינו דברכת אשר גאלנו וכו' והגיענו הלילה הזה לאכל בו וכו'].

מי שבירך על המצה וחשב שאכל שיעור

מי שבירך על המצה, וחשב שאכל כשיעור והסיח דעת, וראה אח"כ שלא היה כשיעור, נראה דמברך עוד הפעם על אכילת מצה, וכמש"כ הבה"ל סי' תר"צ לגבי מגילה, שאם הסיח דעת באמצע קריאת המגילה כשחוזר

צריך שוב לברך, ומשמע בדבריו שאין צריך להתחיל הקריאה מתחילה אלא מברך וממשיך ממקום שפסק.

אמנם יש להסתפק האם הכוונה שיכולים לברך על חצי מצה, וממילא הברכה הקודמת

מהני, והברכה של עכשיו מהני. או שבאמת א"א לברך על חצי מצוה והברכה הקדמת התבטלה ועכשו מקרי עובר לעשיתן לשתי מגילה.

מצה שבלוע בה טעם חמץ, אם לא מקרי מצה

במרדכי פסחים כתב לעניין הלחמי תודה שהיו אופים חמץ ומצה, לדון, דהמצה קיבלה טעם חמץ ע"י ריחא מילתא, ושוב אינה מצה, והקשה הגר"ז הרי אין איסור לאכול חמץ בתודה. ולכאורה חזינן כאן דאם יש לזה טעם חמץ אי"ז מצה.

והנה נפ"מ לדינא, במי שאין לו מצה רק מצה כזו שבלעה חמץ, והרי טעם כעיקר זה לא כרת. האם יכול לאוכלו מדין עשה דוחה ל"ת. ואם לא מקרי מצה אין יכול לאוכלו.

וכן בפסח שני אם יהיה ענין לא לאכול מצה שקיבלה טעם חמץ, וכן מצה שקיבלה טעם חמץ וקשה דזה רק איסור לאו אם יהיה בזה עשה דוחה ל"ת ומהמרדכי חזינן דאין זה מצה כלל ולא יוצא.

בש"י ר' יהודה חסיד דאפשר לאכול מצה מבעוד יום

בברכות דף לה כתוב בשם ר"י חסיד שאפשר לאכול מצה מבעוד יום ע"י שמקבל תוספת יו"ט.

והנה האחרונים כתבו דלדבר שאינו שייך ליו"ט לא מהני תוספת. ולפ"ז מי שמקבל פסח לא יהיה לו מדאורייתא איסור חמץ דחמץ אסור גם בחוה"מ, אבל מצה יוכל לקיים. וזה תימה שיהיה מצות מצה ואין

איסור חמץ [להבעה"מ דליכא איסור חמץ בערב פסח], ואולי אדרבה לר"י החסיד כיון דיש היקש שבעת ימים הרי יהיה איסור חמץ.

ולפמ"ש"כ לעיל, יש לדון אם יהיה מצה שקיבלה טעם חמץ או עכ"פ חמץ נוקשה דאינו אסור בערב פסח, ויהיה נפ"מ אם יוצא בזה ידי מצה.

מי ששתה שני כוסות הראשונים בלי הסיבה

הנה יש ספק בגמ' היכן דין הסיבה אם בראשונות או באחרונות, וברעק"א כתב דאם לא היסב בראשונות הרי השניות נהפך להיות

ראשונות וא"כ יצא שאם לא היסב בראשונות הרי להצד שצריך הסיבה בראשונות הרי השניות הראשונות והרי

היסב בהן. וא"כ צריך עוד שני כוסות שניות בלא הסיבה. ועל הצד שצריך הסיבה בשניות הרי היסב בהם, **ונמצא** שאם לא היסב בראשונות והיסב בשניות הרי צרך לשתות עוד הפעם שני כוסות בלא הסיבה. ואחד אמר זאת להגר"א גניחובסקי ועמד כמשתומם הרבה זמן אבל אמר דרך צריך לצאת.

במאי דאומרים וי"ו החיבור בקדש 'ורחץ'

צ"ע למה מתוך כל סימני הסדר אומרים וי"ו החיבור רק במלה ורחץ. ואח"כ עושים קידוש, משא"כ כאן באים להדגיש קדש ורחץ, דהיינו קודם קידוש וי"ל דהרי שי' הרמ"א דתמיד נוטלים ידים ואח"כ נטילת ידים.

הנשבע שלא לאכול מצה

מ"ב סי' תעה כתב שהנשבע לא לאכול מצה ביום שני של פסח חלה שבועתו וכתב משום שהיום בקיאי בעיברא דירחא. וחזינן מדבריו שהנשבע על דבר שיש עליו דין ספק דאוריתא לחומרא לא חלה השבועה, דהרי משמע דאם לא בקיאי לא היה חל, ואף שהרי ספק אולי עכשו לא פסח, וברידבז פ"ו משבועות כתב שהנשבע שלא לאכול ב' ימים של פסח כשאין בקיאין חל בכלל וחזינן דמה דחייב מספק לא מקרו לבטל המצוה. **ובפמ"ג** כתב בפתיחה, דאם ספק דאוריתא לחומרא מדאוריתא חל השבועה ואם מדרבנן לא חל, וביאר, דאם מדאוריתא הרי אינו מפורש בתורה. אבל אם מדרבנן הרי חשיב מפורש בתורה, במצוות 'לא תסור'.

ובספר ארעא דרבנן אביו של מהרי"ט אלגאזי סובר להיפך, שאם מדאוריתא אסור לא חל ואם מדבנן אסור אז כן חל. **ובמ"ב** כתב דאם נשבע לא לאכול עד חצות נמי לא חל, ונראה דזה לשיטתו דבספק דאוריתא לא חל דאם חל הרי זה ספק, דהרי יש שיטות דאפשר לאכול אחר חצות, אמנם בבה"ל מבואר דאם נשבע מחצות לא לאכול לא מקרי לבטל. ולכאורה הרי מי שלא אכל מקודם חייב לאכול אחר חצות מדין ספק דאוריתא וא"כ שלא יחול. וצ"ל דבזמן שנשבע הרי עדין לא היה לבטל דיכול לאכול קודם, ולפי"ז אחד שנשבע שלא ימול את בנו מחצות לא יקרא לבטל אף אם לא מל עד חצות.

בדיני יו"ט ראשון ושביעי ש"פ

כשחל יו"ט במוצאי שבת אם שייך קבלת יו"ט

לכאורה א"א כלל לקבל, דהרי לא יחול עליו איסורי יו"ט כיון דאין איסור חל על איסור, והקבלה צריכה להתחיל עם האיסור וצ"ע.

אמנם יש כאן הוספה באיסור דהרי עד עכשיו היה מותר לו להניח סיר על האש בשבת ויתבשל ביו"ט. דאין כאן בישול לא בשבת ולא ביו"ט, ועכשיו אסור לו מחמת

יו"ט וצ"ע אם מקרי משום כן מוסיף. ומה שכתבנו דהקבלה צריכה להתחיל מהאיסורים, יש לדון באחד שהוא בן י"ב דנדריו נדרים, אם יועיל קבלתו של שבת לענין שיהיה איסור ספיה, או דלא שייך ספיה כיון דאין עליו איסורים, ולא חל הקבלה כלל ועיין.

בהא דהתיר המג"א לאכול חמץ לפני הבדלה

במג"א מתיר לאכול חמץ לפני הבדלה. דכיון דהאיסור של פסח לא תלוי כלל בדין יו"ט, דגם בחוה"מ אסור.

וצ"ע הרי במ"ב כתב דאם אכל חמץ בסעודה של מוצאי הפסח אינו יכול לומר ביעלה ויבא חג המצות, א"כ מתי התיר המג"א, הרי אם הוא באמצע האוכל אסור לו כי מפסיד את היעלה ויבא. ואם כבר בירך הרי אסור לפני הבדלה. אמנם יש שסוברים שאם התחיל לאכול לפני השקיעה מותר לו

לאכול אח"כ אף בלא פת, וא"כ כאן לא צריך לומר יעלה ויבא.

עוד י"ל דיש שסוברים דכשמברכים על הכוס בסעודה שלישית מותר לשתותו לפני הבדלה, ובזה יהיה מותר לשתותו אף שזה שכר זמן ובעיקר דברי המג"א תמוה הרי יש כאן מוקצה כיון דהוקצה לבין השמשות והרי דין מוקצה אסור לפני הבדלה, ואף די"ל דקי"ל כר"ש דלית ליה מוקצה אמנם המג"א כתב דביו"ט כולם מודים לר"ש וצ"ע.

מי שעשה קידוש בשבת שחל ביו"ט ושכח שהיום שבת

מעשה באחד שעשה קידוש ביום של יו"ט, אבל שכח שעכשיו שבת.

ונראה שלא יצא קידוש של שבת, ואף אם מצוות אין צריכות כונה, אבל הכא הר"ז

כמי שלא יודע כלל שהיום שבת שלא יצא. ועוד דהרי בר"ן כתוב בר"ה שאם נתכוין למצוה אחרת לא יוצא, וכאן הרי התכוין לשל יו"ט. ואף די"ל דבר"ן מיירי שנתכוין למצוה

קידוש על פת. ומרן הגר"ד לנדו שליט"א הסתפק דאולי סגי שיביא יין חדש ויברך הטוב והמטיב, דזהו נמי יכול לעלות לקידוש. ו**לענין** הבדלה, אולי תלוי בגדר הבדלה דאם הבדלה זהו מדין קדשהו ביציאתו י"ל דלא חשב לקדש את השבת. אבל אם זה כמו שהרמ"ה אומר, שלומדים את זה מדין ולהבדיל בין הטמא והטהור, הרי נתכוין להבדיל, ואינו מוכרח.

אחרת שלא צריך כלל לעשות משא"כ כאן הרי צריך לעשות קידוש של יו"ט, אמנם במנח"ח חזינן דגם בכה"ג לא יוצא ומיקרי כיון למצוה האחרת.

וכן נראה בהבדלה כן, אף ד"ל דאם זכר שהיום שבת ולא זכר שהיום יו"ט יצא, שבכלל מאתיים מנה, אבל להיפוך לא יצא. **אלא** דצ"ע מה יעשה, דהרי אינו יכול לומר בורא פרי הגפן, ולכאורה יצטרך לעשות

שבת אחר היו"ט, אי צריך הבדלה על היו"ט במוצאי שבת

אסור במוצאי שביעי של פסח קודם הבדלה. ואמאי לא הוכיח מהא דבשבת אחר שביעי של פסח מבואר להדיא בפוסקים דמותר לאכול חמץ, וחזי' דאין איסור לאכול קודם הבדלה. ומוכרח מהמג"א דאין כלל חיוב הבדלה בין יו"ט לשבת.

אמנם בין יו"ט לחברו הרי מבואר ברמ"ה דיש חיוב הבדלה רק עושים את זה במוצאי יו"ט שני, וא"כ אם חל יו"ט ראשון ביום חמישי הרי חל חיוב הבדלה אלא עושים את זה במוצאי יו"ט שני רק כאן זה שבת, אבל כיון שחל חיוב הבדלה יתכן שכאן כן יצטרכו במוצאי שבת להבדיל מחמת היו"ט. דרק ביו"ט שחל בערב שבת שלא חל כלל חיוב הבדלה, אמנם גם זה יש להוכיח שלא דא"כ היה צריך להיות שכשחל יו"ט ביום חמישי וביום ששי יו"ט שני, הרי בשבת יהיה אסור לאכול חמץ ומזה מוכרח דכלל אין חיוב הבדלה, ודו"ק.

הנה כשחל יו"ט ביום שישי לא עושים הבדלה בליל שבת, ובעמק ברכה הקשה דבשלמא לפי היד רמ"ה שדין הבדלה נלמד מלהבדיל בין הטמא והטהור, לא שייך אז להבדיל. אבל לפי הרמב"ם שזהו מדין קדשהו ביציאתו מה פוטר מלומר הבדלה על היו"ט. וכתב דצ"ל דקים להו לחז"ל דהנוסח צריך להיות להבדיל בין קודש לחול.

והנה היה מקום לומר דהרי הרע"א כתב דא"א לעשות הבדלה ביו"ט רק יום אחד. אמנם הביא מאגרות הרמ"ה דכתב דבין יו"ט ראשון ליו"ט שני לא עושים הבדלה, אף דהבדלה דאוריתא. וכתב דבמוצאי יו"ט שני עושים הבדלה גם על יו"ט ראשון, ולפ"ז אולי היה מקום לומר דבאמת צריכים לעשות הבדלה בין יו"ט לשבת, אלא שעושים זה במוצאי שבת, ורק עכשיו לא אומרים מחמת הנוסח שא"א לומר, אבל הביאו ראיה דאין חיוב הבדלה כלל, דהרי המג"א דן שחמץ יהיה

אמר שהחינו בקידוש שביעי של פסח

בהגהות דהכל בו סובר דהואיל וכיון להוציא משום שומע כעונה, לא מועיל ערבות, וצ"ע בטעם הדבר, ולפ"ז ה"ה כאן.

והנה להסוברים דברכת שהחינו לא הוה הפסק כיון דחשב שצריך לומר, נסתפק הגר"א גניחובסקי מה יעשה מי שאמר ברוך אתה ה' ועכשו נזכר, שהרי עכשו אם יאמר למדני ודאי הוה הפסק. ואם לא יאמר הרי עבר בש"ש לבטלה,

ושמעתי לומר פשוט, דישתה אחר שאמר ברוך אתה ה' לפני שיגמור למדני חוקיך, ואז לא הוה הפסק ואח"כ יגמור למדני חוקיך, דהשתיה לא הוה הפסק, ודו"ק.

נחלקו פוסקי זמנינו אם אמר שהחינו בקידוש דשביעי של פסח (שמבו' בשו"ע ת"צ ז שאין אומרים שהחינו), אם הוה הפסק, ונראה דלהסוברים שזה הפסק, מ"מ השומעים שפיר יצאו, דהרי יכול להוציא אותם מדין ערבות וכמו שאחד הוציא את חברו בברכת תפילין מדין ערבות ואח"כ ידבר לפני שהשני יניח תפילין, שודאי יוצא.

ואף דנתכוין להוציא מדין שומע כעונה מה אכפת לו, ובשו"ע הלכות תקיעת שופר כתב דאם אחד אמר ברכת תקיעת שופר ואח"כ אין יכול לתקוע, תוקע השני והוא מברך על השמיעה, וכתב ב"י דאינו צריך לזה, דיכול לברך מדין ערבות. אמנם הביאו שם

ספירת העומר

אמירת 'הנני מוכן' בספירת העומר

דוד היום, וא"כ הרי אם יבא בן דוד ביום הראשון הוה דאורייתא וכיון דהוא ספק גמור כמבואר בגמ' שפיר יכול לומר לשם יחוד.

ויש להוכיח לא כן, דהרי בבין השמשות אפשר לספור משום דספק דרבנן לקולא. ולפי דבריו הרי ביום הראשון לא יוכלו לספור, דזהו ספק דאורייתא.

אמנם יתכן דזהו ספק ספיקא שמא זהו לילה ושמא לא יבא משיח, ולכן יכול לספור גם ביום הראשון בבין השמשות.

ברעק"א (כחול) בסוף פסחים הביא שלא לומר בנוסח הנני מוכן ומזומן שקודם ספירת העומר, תיבות 'כמו שכתוב בתורה' כיון דספירת העומר בזה"ז דרבנן, ויש שטענו שזה בל תוסיף, וכמש"כ הרמב"ם על מי שאומר על מצוה דרבנן שהוא דאורייתא.

ושמעתי על אחד מחכמי ירושלים שאמר דביום הראשון יכולים כן לומר, דהרי מבואר בגמ' עירובין דאחד שאומר הריני נזיר ביום שיבא בן דוד צריך לנהוג בנזירות שמא בא בן

אחד ששכח לספור יום אחד וקטן הוציא ואחד שהיה קטן שהגדיל הוציא

רב האי שסובר דחסרון של תמימות יש רק אם שכח ביום הראשון, אבל אם שכח אח"כ אין חסרון, ולפ"ז בקטן יש חשש שחסר בתמימות מצד היום הראשון. וממילא הוא פטור משא"כ גדול. ואף דהשו"ע לא הביא שיטה זו, היינו דהשו"ע חשש שגם באמצע נחשב שחסר בתמימות, אבל לחומרא כגון במעשה הזה, יש לחוש שאולי תמימות זהו רק חסרון בהתחלה, ועיין.

מעשה באחד ששכח לספור יום אחד וביקש מהחזן שיוציאו, ואח"כ אמרו לו שהחזן הוא קטן שהגדיל ויתכן שלא חייב.

אמנם באמת הרי מ"נ, אם לא צריך תמימות א"כ גם הקטן חייב, ואם כן צריך תמימות אז שניהם פטורים, וליכא למימר שנחוש להסוברים דספירת העומר מן התורה, וממילא אולי הקטן לא חייב. דהברכה ודאי שהוא מדרבנן.

אמנם יש כאן לדון, דבטור הביא שיטת

במהלוקת המ"ב והבן איש חי

יום יהיה ספור לגמרי, ואם שכח בלילה אינו סופר ביום.

ואמר מרן הגר"ד לנדו שליט"א, דלפי"ז יוצא דאם אחד לא ספר יום אחד, ואח"כ באמצע לא ספר בלילה, לא צריך לספור ביום, דממ"נ אם תמימות זהו כל הימים הרי אין כאן תמימות, ולא צריך לספור, ואם תמימות זה יום שלם הרי גם פטור מלספור. אבל לפימ"כ הבן איש חי שפיר יצטרך לספור, מדין חצי שיעור.

בשו"ע כתב דאם שכח יום אחד סופר יום השני בברכה, וכתב המשנ"ב הטעם משום דחוששים לשיטות שלא צריך תמימות. אבל הבן איש חי כתב שהטעם משום דיש חצי שיעור במצוות, וא"כ אף שא"ז תמימות אבל יש כאן חצי שיעור.

ויהיה נפ"מ לדינא, דהנה בבה"ל כתב דזה ודאי שיש דין תמימות, רק השאלה על מה נאמר הדין תמימות, האם שיספור כל הימים ואם שכח יום אחד חסר בתמימות, או שכל

הברכה חלק מהספירה

הברכות, אף שהברכות דרבנן והיינו דאם חייב ק"ש חייב גם ברכות ק"ש ה"ה ספירת העומר דזה חלק מהספירה וכמו שרואים בפתח אדעתא שהיום ארבע דזה תלוי מה כיון בברכה. וכן חזי' דברמב"ם כתב דאם ספר בלא ברכה יצא. והרי בלולב ותפילין לא כתב זה, וחזי' דהכא הברכות הם חלק מהספירה, וכמו ברכות ק"ש, ועיין ביאור הגר"א שבתחילה ביאר שזה הכונה בדין של השו"ע שאם ספר בבין השמשות שסופר עוד הפעם אח"כ בברכה ודימה זה לק"ש דהיינו לברכת ק"ש.

בב"י כתב דכשיש ספק אם הספירה טובה, כגון בפתח על דעת לספור ספירה אחרת, (תפ"ט ו') דאם ספירת העומר דאורייתא צריך לספור עוד הפעם ובברכה,

והביא דהוא כמו דאמרין בספק אמר אמת ויצב, ורק מסיק הב"י דלא צריך לברך משום דספירת העומר דרבנן, ותמוה דהרי הברכה ודאי דרבנן והיאך יברך מספק, והרי הרמב"ם פסק בפ"ג דמילה דעל ספק דאורייתא לא מברכים. וצ"ל דכונתו דכמו בק"ש יש דין שאם ספק אם אמר ק"ש דמספק חוזר עוד הפעם ק"ש וגם חוזר

אם יש דין בספירת העומר קודם חצות

ואין להקשות עליו דלא שמענו במצוות דרבנן עד חצות, דשפיר שמענו דהמג"א כתוב

בצמח צדק הביא מבעל השו"ע הרב, דבליל שני של פסח צריך לספור לפני חצות.

לשיטתו במגילה דסובר דאפשר כל היום, אבל לדידן שזה ספק יש לעיין. די"ל דספק לקולא וכיון דעד חצות זה דרבנן ממילא מספק שאפשר למחר, אבל אפשר לומר דהרי מפסיד את הברכה וכן רק מספק סופר.

דבנר חנוכה אין דין עד חצות כי חביבה המצוה.

ובמאירי כתב ריש ברכות דספירת העומר לא צריך להיות לפני חצות, אמנם במאירי כתב דהרי אפשר למחר כל היום, והמאירי

באומדנא שאם היה יודע היה מתכוין לא לצאת

ריש הל' ברכת כהנים (סי' קכ"ח) שכיון שמדרבנן צריך דוקא בתפלה הרי יש אומדנא שמתכוין לא לצאת, והרי לא חשב להדיא לא לצאת, וכמו"כ בספירת העומר, דאם סופר בבין השמשות הרי יש אומדנא שמתכוין לא לצאת, והרי לא חשב להדיא לא לצאת.

ובעיקר דבריו צ"ע, מ"ש אם ספר בבין השמשות, או שסופר לא במערב, הרי בשתייהם ודאי שכונתו לא לצאת כי מפסיד הברכה.

הנה אף למ"ד מצוות אין צריכות כונה כשמתכוין שלא לצאת אינו יוצא. ויש לעיין היכא שלא נתכוין להדיא שלא לצאת אלא אם היה יודע היה מתכוין שלא לצאת, ויש להוכיח דבכונה שלא לצאת צריך להדיא להתכוין שלא לצאת, דבגמ' פסחים דף קיד: אמר, דמי שאכל כרפס יצא ידי מצוות מרור למ"ד מצוות אין צריכות כונה. והרי זה ודאי שאם היה יודע היה מתכוין שלא לצאת, ומ"מ לא מהני.

אמנם מהמ"ב חזינו לא כן דכתב בבבב"ל

בחידושו הנורא של בעל שואל ומשיב

כיון שמה שהיה בע"כ זה היה בטעות הרי יוצא, אבל במצוה דאורייתא שצריך כונה לא מקרי כונה ע"י האומדנא הזאת.

וצ"ע במי שהתנה אם ההלכה כמו המג"א, מתכוין לצאת, ואם ההלכה כמו הגר"א מתכוין שלא לצאת, ובסוף לא קרא בזמן הגר"א, ולכאורה אינו יוצא כי אמר שאם הלכה כהגר"א מתכוין שלא לצאת, אבל זה היה בטעות כי אם היה יודע שלא יספיק לא

בשואל ומשיב כתב שמי שספר ספירת העומר, ולמחר נתברר לו שספר שלא כדיון, הרי יכול לספור בברכה, דיש לומר שיצא יד"ח במה ששמע אתמול ספירת החזן, ואף דנתכוין שלא לצאת, זה היה בטעות שאם היה יודע שלא יצא לא היה מתכוין שלא לצאת.

ונראה דכל דבריו במצוה דרבנן ששם לא צריך כוונה, ורק יש דין שלא יוצא בע"כ, ובזה

שבוע לא היה נר ובשמים וסיים מיד המבדיל, אבל כשאמר ה' הרי נתכוונו לא לצאת, אלא שזה היה בטעות וכאן ודאי יהני סברת השואל ומשיב, ואף אם הבדלה דאוריתא אבל הברכה ודאי לא דאוריתא, וצ"ע.

היה עושה כן, אבל במצוה דאוריתא לא יועיל כי אין כוונה. ומעשה היה בישיבת סלבודקה שעשו הבדלה, והרחוקים מהמבדיל, מתכוונים תמיד שלא לצאת בברכת הבשמים והנר, ובאותו

שלוש שיטות בביאור הא דאם שכח לספור יום אחד סופר [בלא ברכה]

דומיא לזה מצינו בתכלת ולבן, דהתכלת אינו מעכב את הלבן והלבן אינו מעכב את התכלת, אף דהכל מצוה אחת. וכן בארבע זריקות בקרבן זה מצוה אחת, ומ"מ אחד לא מעכב השני, וא"כ יהיה כאן הכל מצוה אחת, אבל אינו מעכב אחד את השני. ולפ"ז המחלוקת לא אם זה מצוה אחת או לא, אלא המחלוקת אם יש כאן דין שמעכב זה את זה.

נמצא דיש סוברים דכל יום הוא מצוה בפנ"ע, ויש סוברים דהכל מצוה אחת אבל אין מעכב. יש שסוברים דהכל מצוה אחת ומעכב, ויש שסוברים דיש דין מדין חצי שיעור, וכמש"נ לעיל.

הבאנו לעיל דהבן איש חי כתב דזהו משום דאף שצריך תמימות, אבל עדיין יש כאן חצי שיעור. ובמ"ב כתב שבאמת לשי' דבעי' תמימות לא יכול לברך, והטעם שסופרים הוא רק משום השיטות דלא צריך תמימות.

אמנם יש כאן שיטה מחודשת למהרלב"ח, דכתב בסי' סא דהא דאין מברכים שהחינו על ספירת העומר הוא משום דאין מברכים שהחינו על חצי מצוה. ומבואר שם דכל ספירת העומר הכל מצוה אחת. ומ"מ כתב אח"כ שאם שכח יום אחד סופר שאר הימים בברכה. וחזינו מדבריו שהכל מצוה אחת, ומ"מ אינו מעכב אחד את השני.

מי שמחסר יום אחד אמאי לא עובר בבל תגרע

וכן ציצית כשהולך בלבן בלא תכלת דהק' הבית הלוי דיעבור על בל תגרע, ובאמת על ציצית תי' הבית הלוי דעשה של לבן דוחה הלאו של בל תגרע. אבל כאן הרי פשע ואז אין עשה דוחה כמבואר בתוס' עירובין דף צז.

הבאנו שי' המהרלב"ח דהכל מצוה אחת ומ"מ אינו מעכב אחד את השני. ושמעתי להקשות דא"כ מי שחיסר יום אמאי אינו עובר על בל תגרע וכמו בארבע מתנות דמקיים המצוה ומ"מ עובר בבל תגרע עיין ביה"ל סי' לד בסוגרים.

פעולה זו לא יעבור על כל תגרע. אמנם באחרונים הוכיחו דבאונס לא עוברים על כל תגרע, יעויין בקה"ר ר"ה ובעמק ברכה.

אמנם הבית הלוי הרי לא סובר כן דהרי הק' אמאי אין כל תגרע, בלבן בלא תכלת. אבל י"ל דהבה"ל סובר דגירע עצם המעשה זה גירוע ומקרי לאו שיש בו מעשה, והא דאמרינן בזבחים דכל תגרע מיקרי בלא מעשה. היינו דהתם הרי הבל תגרע הוא לא כשנותן מתנה אחת, דהרי עדין יכול ליתן שאר המתנות אלא הבל תגרע כשאח"כ אינו נותן, וזה אונס. כי זה בלא מעשה. וממילא גם כאן כיון שיהיה אונס הרי אינו עובר בבל תגרע לדעת הבית הלוי.

ובאמת אין כאן קושיא, דאחרי ששכח יום אחד הרי כבר עבר על כל תגרע, ואין חילוק בין מי שהולך שלש פרשיות בתפילין או פרשה אחת, אבל מי ששכח יום ראשון היאך מותר לו להמשיך לספור.

והנה יש לחקור מהו הלאו של כל תגרע, האם מה שמחסר או חל מה שעושה מעשה בגירוע, ואם נאמר כן, הרי כאן ביום הראשון עוד עדין לא היה גירוע כי לא התחיל, אלא מחר כשסופר נהיה הפעולה הקודמת בגירוע אבל כיון דבשעת מעשה לא היה גירוע לא נהפך למפרע לגירוע. דהרי עכשיו כבר אינו יכול לעשות את האתמול וצ"ע.

ועדיין יש להקשות במי שיודע שיום אחד לא יוכל לספור שלא יוכל לספור כדי שע"י

נשים או קטנים ששכחו לספור יום אחד אם סופרים מחר בברכה

כתב כאן משום ספק ספקא, והרי מכאן למד הח"א שלא מברכים על ס"ס.

ויחיה בזה נפ"מ להלכה, דהנה זה פשוט דאף להסוברים דספק דאורייתא מברכים עליו, היינו רק אנשים, אבל לא נשים, דהרי הטעם שמברכים משום דחייב לקיים המצוה, אבל נשים הרי לא חייבות אלא רק מקיימות, וא"כ בספק היאך יברכו, ולפ"ז נשים לא יברכו כשסופרים ביום.

ויש עוד סיבה שנשים לא יברכו, דהנה בחת"ס הביא היראים דלא מברכים שהחינו במילה משום דאולי הוא נפל, והק' בחת"ס

מבואר בשו"ע דאם שכח לספור בלילה וסופר ביום דיכול לספור למחר בברכה.

ונאמרו בזה שני טעמים, במ"ב כתב דהטעם משום ספק ספיקא, אמנם בביאור הגר"א כתב דמצרפים השיטות דספירת העומר מדאורייתא ויש ש"י שמברכים על ספק דאורייתא.

ובאמת דכן מבואר בבעל התרומות ואדרבה הח"א בסי' ה' הוכיח דלא מברכים על ספק ספקא מהא דלא כתב הבעל התרומות דמברך משום ס"ס. ותימה על המ"ב. שבסי' רט"ו הביא הח"א. והוא בעצמו

השאלות, שהנה הקטן בעצמו חייב במצוות מדרבנן. וממילא כששאלת אותי על הקטן אם הוא חייב, אז התשובה שספק דרבנן לקולא. אבל אביו זהו דין חינוך, ובזה חייב גם מספק.

ויש בזה חידוש דיתכן שגם קטן מה שחייב זהו מדין חינוך דהיינו לחנך עצמו, ויהיה בזה נפ"מ לדינא, דהרי באליהו רבא הביא דאביו חייב לקנות לבנו טלית קטן, ואף שלעצמו לא חייב אבל משום חינוך חייב. וא"כ תלוי, דאם הקטן הוא עצמו חייב הרי פטור מלקנות משא"כ אם זה גם מחמת חינוך שפיר חייב.

דא"כ היאך מברכים על המילה, וכתב דכיון דשהחינו רשות אין לנו לסמוך על רוב, וא"כ י"ל דיהיה ס"ס לא לסמוך.

ויש לדון היאך יהיה הדין בקטנים, דיש לדון אם הקטנים יש בכלל ספק דאורייתא לחומרא, דהרי בקטנים זה הכל דרבנן, אמנם יש לומר דצריך לחנכם שאם יהיו גדולים יהיה להם דין לחומרא.

ושמעתי שאחד שאל להגרי"ש אלישיב אם קטן חייב בספק ברכת המזון, ואמר לו שלא. ואחר שנה שאלו אם אביו חייב לחנכו ואמר לו שחייב. והרחיב עוז ושאל הרי רבינו אמר לי לא כך, ואמר לו שיש חילוק בין

מי שקיבל שבת ורוצה לספור של יום האתמול

שבת, שם לא יוכל לספור יום האתמול, דהרי חזינן מהמ"א דזה סתירה דין השבת ודין הספירה.

והרה"ג ר' יחיאל פלק אמר דהט"ז חולק על זה, דכתב בהלכות חנוכה סי' תרפב דלכך בספירה אפשר לפני הבדלה, משום דספירה תמימות בעינן והבדלה מתחלת קצת אחר זה דבעינן להוסיף מחול על הקודש. ומבואר מדבריו דאפשר לספור לפני שיצאה השבת ועדין יש פה הכמה דקות של התוספת.

ונמצא דיש לנו מחלוקת בין המ"א והט"ז אם מה שיש כאן קדושת שבת סותר הדין ספירה, ונפ"מ לכאורה למי שקיבל שבת בערב שבת, וצ"ע.

בפשטות נוקטים שיכול לספור יום של אתמול, אבל יש להוכיח מהמג"א שאין יכול לספור, דבמג"א כתב דיש שכתבו דמי שלא אמר המבדיל אינו יכול לספור. וכתב המג"א דאינו, דהשבת חלפה והלכה אלא שהוא אסור במלאכה, וכוונת דבריו, דזה ידוע שיטת המג"א בסי' קצ"ח דאין דין תוספת במוצאי שבת, וזה כוונתו דאין כאן כבר שבת, אלא יש סתם איסור מלאכה. ומבואר מהמג"א דאם כן היה דין תוספת הרי לא היה אפשר לספור היום של מחר דהא הוה שבת וזה סתירה ליום של מחר.

ולפי"ז צריך להיות, שבתוספת שבת שבתחילת שבת, שהרי שם כן חל תוספת

בטעם המטה משה דלא מברכים שהחינו בספירת העומר

המטה משה הביא דהטעם שלא מברכים שהחינו בספירת העומר, דחיישין שמא ישכח יום אחד.

ותמוה דהרי אם ישכח הרי גם הברכה על ספירת העומר בטלה,

ונראה לומר בזה [לחלק בין ברכת הספירה לברכת שהחינו] בכמה אופנים.

א. הנה בחת"ס תשו' רמח הביא לדברי היראים, דאין מברכים שהחינו במילה משום דשמא נפל הוא, וקשה א"כ אמאי מברכים על המילה, וכתב החת"ס דשהחינו הוא רשותובזה לא סמכין על רוב.

ולפ"ז י"ל, דה"ה כאן דסומכים שמסתמא לא ישכח, אבל מ"מ יש צד שכן. וע"כ לגבי ברכת המילה שחייב, סומכים על רוב, משא"כ שהחינו שהוא רשות.

ולפ"ז יש עוד סברא שנשים לא יברכו דבפשטות הטעם שהואיל ולא מתפללים בביהכנ"ס חוששים שמא ישכחו, ולפמ"ש כיון שזה רשות אומרים שמא ישכחו, ונפ"מ תהיה בעבדים שהולכים עם אדוניהם לביהכ"נ.

ב. דהנה בספק ברכת המזון מברכים, ואמאי לא הוה ספק ברכה לבטלה, אלא כיון דחייב לברך לא הוה לבטלה, והיינו דאף אם באמת כבר בירך לא היה לבטלה, דהברכה היא על החיוב, וכן בשי' הראב"ד דספק דאורייתא מברכים היינו כיון דצריך לקיים

המצוה צריך לברך. דהברכה היא על חיוב המצוה.

ונראה דאף לפי הראב"ד שמברכים על ספק דאורייתא אבל שהחינו לא יברכו, דברכת שהחינו אינה על חיוב המצוה אלא על קיום המצוה, וכ"כ בברכ"ש קידושין סי' יט,

ומעתה נראה דכאן יש רוב שמסתמא לא ישכח, וכיון דיש רוב הרי חייב לברך. וכיון דחייב לברך תו לא הוה ברכה לבטלה גם על הצד שפטור מהמצוה דלמעשה חייב לעשותה מצוה, משא"כ ברכת שהחינו הרי על הצד דלא קיים המצוה אין כאן ברכה, דהברכה היא על הקיום, וממילא יש כאן צד שזה לבטלה, ולפמ"ש לעיל מהחת"ס שזה רשות יותר מובן, דכיון דמברך רק ע"פ רוב הרי על הצד שלא היה צריך לברך הוה לבטלה כיון דהוה רשות. משא"כ כשחייב הרי אף על הצד שפטור לא הוה לבטלה.

ג. עוד י"ל בזה, דהנה המהרלב"ח כתב דהטעם שלא מברכים שהחינו על ספירת העומר דלא מברכים על חלק מהמצוה, ושאר ראשונים שלא תי' כן י"ל דלא מקרי שמברך על חלק מהמצוה דהרי מברך לפני המצוה ואז הולך לספור כל הימים. אבל כששח יום אחד, דאז הספירה על המצוה חלה, דאפשר לברך על חלק מהמצוה, וכמש"כ לעיל. אבל שהחינו א"א לברך על חלק מהמצוה, ודו"ק.

בירך, ונזכר אחרי ברכתו שישכח הספירה של אתמול

קודם יום והרגע השני לילה, דא"כ היה חייב קרבן ובכריתות מבואר דלא חייב קרב, וכן חזי' דבאשה שראתה בזמן בין השמשות מחשיבים את זה לשתי ראיות דמקצת ביום זה ומקצת ביום זה.

ואין זה הפסק אחרי הברכה דהוה צורך הברכה.

אמנם באמת זה אינו, דהרי אם הספירה שספר אתמול הוא יום, א"כ נמצא דבירך ביום, ואז לא יתכן שהברכה תעלה לו על הספירה של מחר, דהרי בירך לפני המצוה, וא"כ לגבי הברכה לא הרויח כלום, ולכך אין לו מה להוסיף אחרי הברכה.

אלא אחרי שיספור צריך עוד הפעם לספור את האתמול, ואח"כ את המחר, ואין לומר דכיון שספר את המחר אין יכול לספור את האתמול, דממ"נ אם חסר בתמימות אז לא הועיל ספירתו כלום על מחר, ושפיר יכול לחזור ולספור האתמול והמחר, ודו"ק היטב בזה.

הנה בבין השמשות אפשר לספור בברכה, אמנם הספירה של אתמול אי אפשר, ועכשיו הרי כיון ששכח יום אחד הרי לא יכול לספור בברכה, אמנם הרי יכול לומר את הספירה של אתמול ואח"כ את הספירה של היום, אבל באמת לא הרויח כלום, דממ"נ, אם בין השמשות יום הרי הספירה של מחר לא טובה ואם הוא לילה אז הספירה של אתמול לא טובה.

אמנם הרי ידוע לומר שבין השמשות לא כולו או יום או לילה, אלא יתכן שרגע זה יום ורגע שני לילה. וכמבואר להדיא ברש"י בכריתות יט דאף כשעושה עקירה והנחה בין השמשות יתכן שעקירה ביום זה והנחה ביום אחר. וא"כ יכול לספור את של אתמול, ומרויח דהברכה היא לא ברכה לבטלה, דהרי יש לנו כבר ס"ס לומר שהברכה שמברך על המחר היא ברכה טובה, דהרי יש צד שלא צריך תמימות, ואף אם צריך תמימות הרי יתכן שמקודם הוה יום ועכשיו לילה.

ואין לומר שזה צד רחוק שאתמול שרגע

מי שאמר את היום בבין השמשות

כונה, ובמ"ב הרי כתב דבס"ס יכול לספור. **והנה** מש"כ המ"ב דבס"ס יכול לספור, מקשים הרי מבואר ברעק"א בשו"ע סי' רמח דבדרבנן אף בס"ס להחמיר מ"מ יש דין ספק דרבנן לקולא, וא"כ הרי הוא פטור מלספור והיאך יוכל לברך.

הנה בבה"ל סי' ס כתב דזה ספק אם מצוות צריכות כוונה או לא ואף במצוות דרבנן.

וצ"ע א"כ אמאי באמר לחברו הספירה בבהשמ"ש אינו יכול לספור עוד פעם, הרי יש כאן ס"ס, אולי זה יום ואולי מצות צריכות

דפטור לפתוח הארון כי אולי לא יקיים, דכיון דודאי חייב אין כאן ספק דרבנן לקולא.

וה"ה כאן ובזה מיושב מה דאם אחד לא ספר יום אחד צריך לספור למחר, ואמאי לא נאמר ספק דרבנן לקולא, ולפ"ז י"ל דכיון שאינו פטור אין כאן ספק לקולא, וא"כ מיושב מה שהקשינו דאמאי בספר בביהמ"ש לא נאמר דיש כאן ס"ס שחייב, די"ל דלא מהני ס"ס לחייב, דגם בס"ס הדין לקולא ופטור מלספור, וכל מאי דמהני רק בשכח דהתם חייב רק אינו יכול לספור, ודו"ק היטב.

ונראה דאם אחד שכח יום אין הביאור שהוא פטור, אלא דאינו יכול לספור כיון דלא מקיים תמימות. לא מיבעי אם נאמר דהגדר בתמימות דצריך מספר אחד אחרי השני, ובלא זה לא מקרי שסופר, דאז ודאי אין הפירוש שפטור אלא שאין לו ברירה לספור. ואף אם נאמר דתמימות היינו דצריך כל המספר ביחד, מ"מ לא מקרי פטור אלא שאין לו היכא תמצוי, ובזה אין דין ספק דרבנן לקולא,

דהנה נראה דאם אחד חייב לקחת אתרוג, ואינו יודע אם יש לו בארון אתרוג, וכי נימא

בהא דאם לא ספר כלילה סופר ביום

הרי חייב לתקן את מה שעבר. **ונראה** דעל כרחך צריך לומר, דשם מיירי שהיה באונס, ולא חייב לתקן את מה שעבר באונס.

וכן הביא מהמ"ב דכתב דמי שמסופק אם אמר המוציא, דיכול לאכול בלא ברכה נוספת, מספק, וכתב המשנ"ב דיכול גם לא לאכול, והיאך יכול לא לאכול, הרי יש ספק שעובר על ש"ש לבטלה, ונראה דהתם מיירי שאכל קצת ואין כאן ברכה לבטלה. ועוד דהתם הוה ספק איסור, משא"כ בלולב הרי עבר ודאי על מה שלא נתן.

לבאורה יש לדון, בכל שכח כלילה, שסופר ביום בלא ברכה, אמאי חייב לספור ולא נימא ספק דרבנן לקולא, וי"ל כדי שיוכל מחר לספור בברכה ויהיה ס"ס, אבל נראה טפי מהכי שכאן אין ספק דרבנן לקולא, דהרי הוא עבר על דרבנן וספק אם יכול לתקן את מה שעבר, בזה אין דין ספק דרבנן לקולא.

אמנם הגר"א גניחובסקי הוכיח לא כן, דמבואר בר"ן דאם אחד לא לקח לולב ביו"ט שני עד בין השמשות, פטור מליטול בבין השמשות משום ספק דרבנן לקולא, ואמאי,

שאלות לעיוני וחידודא בענינים שונים

- א. היכי משכחת, זרק תינוק מראש הגג ובא השני וקיבלו בסייף והרגו, ושניהם מתחייבים, לפי אחד מהראשונים.
- ב. היכי משכחת, קטן שהרג חייב ואילו גדול שהרג פטור.
- ג. משכחת לה, שהרג בגרמי יהא חייב והרג בידים פטור.
- ד. הרג טרפה ויהא חייב ואם הרג בר קיימא פטור.
- ה. אחד שיש לו ברירה או לגנוב מהגנב או לגנוב מהבעלים מה יותר חמור, להסוברים דגונב מן הגנב הוי גנב.
- ו. יש לו ברירה לקחת אבידה כדי לגזול, או לגזול מהבית של השני מה יותר חמור.
- ז. גונב מן הגנב, מצינו שחייב בכמה דברים שהגנב עצמו פטור.
- ח. נוסע בשבת בפקד"נ ויודע שיזיק בדרכו אבל לא ידע למי יזיק, כגון שחשיכה, אם מותר לו לנסוע, ואם מותר לו להדליק אורות חזקים שידע למי הזיק.
- ט. נוסע משום פקד"נ, ורואה אפרוח קטן על הכביש שידרסנו ואסור לנסוע אף בפקד"נ, לחד שיטה בראשונים.
- י. נהג שהרג את אביו, אם מותר לבן לקחת את הפיצויים שבית המשפט מחייב.
- יא. אחד שגזלו ממנו ומיד מתגבר על השני וגזל ממנו החפץ שגזלוהו וחייב מיתה על זה, וצ"ע.
- יב. מותר לגזול מאחד רק אם הוא סריס.
- יג. מי שהעמיד ילד קטן ליד הממתקים בחנות ואכל, אם חייב לשלם.
- יד. באיזה אדם שעשה בור חייב גם על כלים.
- טו. אחד שהקנה להשני חפץ לאחר שנתגייר ולכך לא קנה ואם לא היה מתגייר היה קונה.

טז. זרקו סוכריות בשבת חתן, ובא ילד בן יג והניח ידו על הסוכריות וחשב לקנותם בזה, ובא קטן אחר ולקח ממנו, אם זכה ואם מותר לו לקחת.

יז. הזיק בשבת ויהא חייב לשלם ואם הזיק ביר"ט פטור.

יח. הזיק לפני גיל עשרים חייב ולאחר גיל עשרים פטור.

יט. הזיק ואחרי ההיזק נהיה שוטה ולכך חייב.

כ. מתי היה זמן שהיה אסור למול בשבת.

כא. מתי היה זמן שאסור לייבם.

כב. נשא אשה ועבר בזה למעלה מעשרים חייבי כריתות, לפי חד שיטה באחרונים.

כג. קטן שהזיק והגדיל, כתב בהגהות אשרי שחייב, היאך הדין חבל בחברו והגדיל.

כד. הזיק בפקד"נ חייב, היאך הדין בחבל בפקד"נ.

כה. בירך ברכה ואינה לבטלה, ומ"מ לא עולה לו למאה ברכות, לחד מן האחרונים.

כו. נשאר לו רבע שעה לפני השקיעה והולך להתפלל מנחה, ומבקש ממנו אחד שאינו יכול להניח תפילין שיבא להניח לו ועי"ז יתבטל ממנחה, אם צריך להתבטל ממנחה

כז. מניח תפילין אחרי התפלה, ואחד שלא הניח מבקש ממנו שאין לו כלל תפילין, אי צריך להוריד התפילין.

כח. משכחת לה אחד שמוציא את עצמו רק מדין ערבות.

כט. היכי משכחת לה חצי יהודי וחצי גוי [לא באופן של עבד]

ל. הניח סיר על האש בשבת ונזכר שאינו מבושל, אם סגי שיוריד מהאש או שצריך לעשות עוד דבר.

לא. חולה שצריך אוכל, ויש לו ברירה או לבשל או מלאכה אחרת, מה עדיף.

לב. מצוות 'תשבות' בשבת, אם צריך כוונה.

לג. אחד שמת אביו, איזה מצוה צריך מיד לכوين לצאת.

לד. זוג קונים דירה, והאיש צריך לכوين לצאת איזה מצוה והאשה לא.

לה. איזה מצוה מקיימים שאומרים שני מילים [לא קידוש של שבת ולא חלויות].

לו. משכחת לה ביר"ט, שיהא מותר לטלטל המעיל ואסור ללובשו.

לז. רוצה לבקש שיכינו לו תה בשבת, ומגדול יהא מותר לבקש, ומקטן אסור, וצ"ע.

לח. סוכה שפסולה לבני חר"ל וכשרה לבן א"י.

לט. עשה קידוש ויצא ידי קידוש ומ"מ צריך לעשות עוד פעם קידוש.

מ. עשה קידוש והבהדלה וצריך לומר פעמיים ברכת הגפן ואי"ז הפסק.

מא. אחד שחייב מיתה ומ"מ לא פסול לעדות, וצ"ע.

מב. אם מותר לאחד לישיבע שפלוני יהיה לו בנים, דהרי הרוב יש להם ילדים.

מג. מה יותר חמור רציחה או גילוי עריות, והיאך משכחת לה הרי הדין בשניהם יהרג ואל יעבור.

מד. כמה חייבי כריתות יש

מה. חייבי כריתות שתופס בהם קידושין ואין הולד ממזר חוץ מנדה

מו. על איזה עשה צריך לתת כל ממונו לחד מן האחרונים

מז. איזה מצות עשה מקבלים שכר בעוה"ז (חוץ ממעשר כספים)

מח. מצות עשה שאם מאחרה כופין אותו ואם מבטלה לגמרי אין כופין

מט. עשה שיש בו כרת אם דוחה ל"ת שיש בו כרת ומצינו בזה רמב"ם מפורש

נ. כהן גדול שנשא אלמנה ומכל מקום אינו עובר רק על איסור בעולה

תשובות

א.ב.ג.ד. כתב בהגהות אשרי בפ' שור שנגח דו"ה ס' ד דמי שהרג אדם פטור מדמים משום דקם ליה בדרכה מיניה. ומבואר בדבריו שיש חיוב דמים רק פטור משום קלב"מ, ולפ"ז קטן שהרג אדם דאין לו חיוב מיתה וא"כ אין קלב"מ הרי יצטרך לשלם כשיגדל דמים.

ואם זרק תינוק ואחר הרגו, הרי לגבי מיתה כתבו הראשונים דהשני חייב, אבל לפי ההג"א שהבאנו הראשון חייב דמים והשני מיתה, ממרן הגר"ד לנדו שליט"א.

הרג בגרמי או שהרג טריפה פטור ממיתה, ולפי ההג"א הנ"ל יהיה חייב דמים.

ה. ו. הנה כל גנב שגונב עובר על לא תגזול וחייב בוהשיב. אבל מי שמוצא אבדה ולא מחזיר עובר גם בלא תוכל להתעלם, וכן מי שגונב מן הגנב שמי שרואה אצל הגנב חייב מדין השבת אבדה להשיב לבעלים, כמבואר במרדכי פרק הספינה, וא"כ הוא יותר חמור מהגנב עצמו, וזה פלא.

ז. לדעת הקצות והנתיבות הרי גונב מן הגנב אין לו דין גזלן כלל, והפשוט דיש לו דין שומר אבדה ואם יהיה שוה ארבע ישלם ארבע, ולא כעין שגנב, ועוד דגזלן פטור מהשתמשות והוא חייב בהשתמשות. ויש לדון אם חייב לגנב ההשתמשות או לבעלים, עיין טור סי' פג וב"י ודרכי משה.

ולכאורה למה אין לו דין שואל שלא מדעת דשואל הוה, דהרי כולם מודים ששואל הוה אלא יש שסוברים שהוא גם גזלן, אבל כאן שלא יכול להיות גזלן אמאי לא יהא שואל ולשי' הב"י סי' ס"ח ס"ג כיון דהשתמשות שייכים לבעלים הגנב הראשון אין לו דין שושל"מ כלפי הבעלים.

ח. בספר בני ציון כתב דאף אם פקד"נ דוחה גזלה אבל זה רק אם ישלם והביאו המהר"ם שיק בתשו' שמה וחלק עליו. אמנם לדעת המהר"ם שיק הרי אם לא יודע לא יוכל לשלם ויהיה אסור לו אף בפקד"נ, וא"כ יהיה מותר לו להדליק האורות כי בלא זה אסור לו לנסוע.

ט. אם האפרוח שייך לאדם לפירש"י דאין פקד"נ מתיר גזילה.

י. בהגהות אשרי פרק דו"ה אות ד כתב דמי שהורג השני חייב לשלם ממון אלא דאמר' קלב"מ וא"כ מהני תפיסה ואף אם יש חולקים על ההג"א יכול לומר קים לי.

יא. לשי' הנתיבות גוזל מגוי נהיה החפץ שלו וא"כ אם הגוי מתגבר עליו חייב מיתה וזה פלא.

יב. בגמ' בסוף הגוזל מותר לגזול ממומר אלא אסור דילמא הוה ליה זרעא מעליא ולפ"ז

מסריס מותר.

יג. אם מעמיד חייב מדין אדם שפיר חייב. אבל אם חייב מדין שן ורגל יש לעיין שפטור דכמו שהקשו החזו"א והגרנ"ט אמאי חייב בעבד ואמה הרי אמר בגמ' ב"ק דף נה להנחה הקשתיו ולא לדבר אחר, ומבואר שלא חייב על נזקי ממון אם זה אדם.

יד. דעת החזו"א דגוי לא פטור על כלים בבור, ונראה דשן ורגל ברה"ר פטור כיון דאורחיה.

טו. ידועים דברי הרא"ש שגוי נהיה גדול לפום חורפיה, וא"כ אם הקנה בתור גוי הווא גדול והתגייר הרי נהיה קטן והוה כנשחטה.

טז. הנה מבואר תשו' הריב"ש והביאו הקצות בסי' ר', דבבית הכנסת מהני ארבע אמות ע"ש. ומעתה זה שהניח ידו יש לו ארבע אמות ולקטן אין ארבע אמות ואף שבגמ' אמר בנפילה ניחא ליה דליקני ולא בארבע אמות, יעו' בשו"ע דלא נפסק להלכה האי תירוץ. וממילא הוא קונה בארבע אמות והקטן לא. אמנם יש לדון הרי לא יודעים שהוא גדול רק משום חזקה. ומבואר בשו"ע סי' לה דעדים שהעידו כשנהיו בני יג הרי לא נאמנים אמנם בש"ש הביא שיש סוברים שזה באמת רוב רק בממון לא מועיל ויש סוברים שזה ספק. ואף אם זה רוב אבל רוב לא מהני להוציא, וא"כ השני שתפס הרי הוא עכשו המוחזק, אמנם מבואר בתוס' בכתובות דף טו ע"ב דאם תפס אחרי שנהיה הרוב לא מהני וא"כ גם כאן זהו אחרי שנהיה הרוב.

אמנם להסוברים שזה רק ספק שפיר מהני תפיסתו, וכן יש כאן ספק אם עמד במקום הזה עוד אחד אף שהוא לא רוצה לקנות אבל מבטל מהשניים את הארבע אמות, ונסתפק בזה הרע"א.

ואם נחליט שזה ספק מהני תפיסת השני.

ויש לעיין אם מותר לו לתפוס דהנה הש"ך בתקפו כהן אסור דבתקפו כהן מותר לכתחילה לתפוס.

ועיין מאירי נדרים דף ו דמסתפק אי יש יד להפקר וכתב שם דאסור לו לתפוס ומ"מ אי תפס המע"ה ומבואר במאירי דאסור לתפוס. ועיין בחזו"א שביעית פ"ו שגם כתב שם שאסור לתפוס בספק הפקר, והגרשז"א כתב דאין כאן איסור, אמנם במאירי כתוב שאסור לתפוס בספק הפקר, וצ"ע לדינא.

יז. בשבת אם עבר על דבר שאינו חייב סקילה כמו שנים שעשו או מחמר מ"מ לא חייב מיתה דהוה ניתן לאזהרת ב"ד וממילא לא לוקה וביר"ט לוקה.

יח. לסוברים דכרת ליכא לפני גיל עשרים א"כ אין קלב"מ לפני גיל עשרים.

יט. הגר"ח כתב שמילה שדוחה שבת זהו רק המילה של פרשת תזריע, וא"כ במרה לא דחה שבת.

כ. בילקוט שמעוני כתוב דבמרה נצטוו על העריות, ועדיין לא היה מצות יבום, וא"כ היה אסור לייבם.

כא. אם זרק חץ מתחיל ד' לסוף ד' וקרע שיראין בהליכתו ונהיה שוטה לפני שחילל שבת אז ליכא קלב"מ וחייב.

כב. לדעת הפמ"ג דיש איסור צרת ערוה, אם תהיה צרה של בתו וחמותו ואחות אשתו וכו' יהיה עליה כל הכריתות.

כג. בד. בקוב"ש ב"ק אות קו הביא מחלוקת אם חובל בחברו חייב דוקא כשעבר איסור ובזה תלוי דאם צריך איסור הרי לאחר מיתה לא עבר איסור וכן בפקד"נ וצ"ע.

כד. בספר אהל משה לר' אליעזר משה הורוץ כתב דהמציא חברו מדין ערבות אינו עולה לו למאה ברכות.

כו. כתב המשנ"ב בסי' תקנח דאם לקהל אין אתרוג בעיר אחרת אין אתרוג חייב לי תן להם ואם עי"ז שיקח אתרוג של קהל יפסיד שאר הימים כי יפסל ע"י משמוש לא צריך וחזי דבשביל מצוה דרבנן לא צריך להפסיד אף שהשני יקיים דאוריתא

כז. בספר דעת נוטה כתב דודאי חייב דערבות דאוריתא ואמנם כבר הבאנו באות כו דמצוה דרבנן לא צריך לתת בשביל הדאוריתא של השני ואולי גם קיומית לא צריך לתת ובמג"א כתב בהא דמי שאין ידו מגעת לקנות טלית ותפילין דקונה תפילין וכתב דזה היה רק פעם שהיו מניחים כל היום תפילין אבל היום בלא"ה יכול השני לתת לו ואם נאמר שחייבים לתת א"כ גם פעם שהיו מניחים כל היום חייב לתת לו, ואולי אז חששו שיש מצוה חיובית להניח תפילין כל היום.

כח. חצי עבד וחצי בן חורין ששמע תקיעת שופר ואח"כ נשתחרר הרי החצי עבד צריך עוד הפעם לשמוע אבל החצי בן חורין לא צריך וא"כ כשתוקע הרי יש כאן חצי תקיעה של פטור ולא יוצא, וצריך להגיע שמוציאו מדין ערבות.

כט. לשי' הראב"ד דאנדרוגינוס חצי זכר וחצי נקבה ובגיל יב אם נתגיר הרי חל הגירות רק על החלק נקבה שהיא גדולה. וכן אם לא מלו אותו דהחלק הנקבה לא חייב מילה וצ"ע.

ל. אף אם יוריד מהאש עדין ממשיך כלי ראשון לבשל וצריך להוציא מהכלי ולשפכו.

לא. לכאורה בבישול עובר עד שמגיע לבן דרוסאי, ומבן דרוסאי ומעלה בכל שבח עובר על איסור, ואף שאי אפשר לחייבו פעמיים אבל עכ"פ יותר חמור ממלאכה אחרת.

לב. בחובת הלבבות חשבון הנפש אות ט כתב שצריך כונה.

לג. מצות מזוזה שהרי קיבל בית וידור שם בשבעה אמנם היה נראה שלא צריך כלל כונה כיוון הוא בלא מעשה. אמנם בחוט השני וכן דעת מרן הגר"ד לנדו שליט"א שצריך לכוין.

לד. כשקונה דירה האיש צריך לכוין למצות מזוזה שיש שם והאשה הרי יש לה רק זכות מדור וזה שוכר ושוכר חייב מדרבנן ומצוה דרבנן לא צריך כונה.

לה. פ"ד דיבמות כל העומדים בחליצה מצוה עליהם לומר חלוץ הנעל.

לו. מעיל שיש שם איזה חפץ, מותר לטלטלו ביו"ט, כיון שזה ריבוי בשיעורים דמטלטל המעיל שמותר, יחד עם הדבר, אבל ללבושו אסור, כי אז אין מטלטל כלל המעיל.

לז. בן ספרד שמבקש מבן אשכנז לעשות לו כוס תה, הרי לדעת השו"ע דבר לח שנתבשל אף שהוא חם קצת יש בזה בישול, אבל אין כאן לפני עור שהשני סובר שמותר, אבל לקטן יתכן שאסור שזה איסור ספיה.

לה. אם ביטל הכרים וכסתות לשבע ימים, עדין פסול הסוכה, דצריך לבני חו"ל לבטל לשמונה ימים.

לז. שבת שחל יו"ט ועשה קידוש בבוקר ושכח שהיום שבת יצא ידי קידוש של יו"ט אבל קידוש של שבת לא יצא.

מ. נשפך לו באמצע חלק מהיין, צריך להוסיף ולברך עוד פעם, ואף פעם לא היה לבטלה.

מא. רודף אחר חברו להרגו, חייב מיתה, ולכאורה אינו פסול לעדות, דעדין לא עבר שום עברה.

מב. בגמ' מבואר דחזקה לא מהני על להבא, ולענין רוב דין באריכות בעין יצחק סי' פ באבהע"ז אם רוב מכריע על להבא. ולענין אם מותר לישבע ע"פ רוב בגמ' יבמות דף קכא מבואר דאחד נפל במים שאין להם סוף ורוב מתים ונשבע רבא וכתב הר"א שם דמותר לישבע ע"פ רוב.

אמנם בביאור הגר"א אבהע"ז סי' יז ס"ק לה כתב דרוב זה עדיף דמועיל להוציא ממון והוכיח מזה שנשבע שהרי שסובר דא"א לישבע על רוב.

מג. ברמב"ן על התורה פ' יתרו כתב דרציחה חמירא ובפ' קדושים כתב דעירות חמירא.

הגר"א בברכות סא פי' אחרי ארי ולא אחרי אשה עריות חמירא בדעת זקנים על התורה הק' מה הרויח אבימלך בזה שיהרוג את אברהם הרי בשניהם עובר ומשמע דשניהם שוים ויש לפלפל וליישב ומשכחת לה שאומרים לאשה או שנזרקנה על תינוק או שתעבור על עריות דבשניהם הוה שב ואל תעשה.

מז. שלשים ושבע ואף דבמשנה נאמר ל"ו כריתות היינו משום דאמר שם האמורות בתורה אבל יש עוד כרת שבא על ארמית.

מה. בא על ארמית

מו. מילה ופסח. לדעת המנ"ח כיון שיש בהם כרת ובפשטות אינו כן דלא תלוי בחומר דהרי עשה דאורייתא חמיר מלאו דרבנן כמבואר שע"ת ומ"מ על לאו דרבנן צריך ליתן כל ממונו.

מז. בתבואת שור כתב שעל ל"ת מקבלים שכר בעוה"ז כיון דהעונש בעוה"ז גם השכר בעוה"ז ולפ"ז כתב בלב אריה דמילה ופסח מקבלים שכר בעוה"ז כיון דביטולם בכרת.

מח. באור שמח נסתפק אם על מילה כופין כיון דיש בה כרת והוה כמתן שכרה בצדה. ולפ"ז אם מאחר דאין בו כרת שפיר כופין.

מט. ברמב"ם פי"ט משבת כתב דמותר ללבוש ציצית בשבת כיון דהוא לבוש. דאם היה משאו היה אסור דאין בציצית כרת שידחה שבת הרי מפורש דציצית היה דוחה שבת אם היה בה כרת. ואף דשבת יש בה גם עשה י"ל דאינו עשה שיש בה כרת ודחי עשה שאין בו כרת.

נ. ברעק"א הק' היאך חל איסור אלמנה על בעולה וכתב דגם בעולה לא חל על אשת איש, ובמיתה חלים שניהם אלמנה ובעולה, ולפי"ז אם הוא תהיה בעולה מלפני הנישואין מאחר, לא יחול איסור אלמנה.

